



รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย
ศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโกตา
ระยะที่ 1

จัดทำโดย

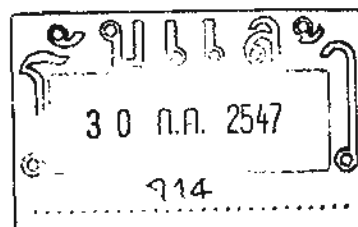
นางเพ็ญนภา	ทิพทอง
นายสมพงษ์	หลี่เคราะห์
นายวิรัช	โอมณี
นายสมคิด	หมาดยูโส๊ะ
นายฮาซัน	ขุนเศษ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

สัญญาเลขที่ RDG 45S0010

รายงานฉบับสมบูรณ์



โครงการวิจัย

ศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโกตา
ระยะที่ 1

จัดทำโดย

นางเพ็ญนภา ทิพทอง
นายสมพงษ์ หลีโคระห์
นายวิรัช โอมนี
นายสมคิด หมาดยูโส๊ะ
นายฮาฮีซัน ขุนเศษ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
ร้อยคำขอบคุณ	ก
บทคัดย่อ	ข
บทที่ 1 บทนำ	1-5
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	
ความสำคัญของงานวิจัย	
คำถามวิจัย	
กรอบแนวคิดในการทำวิจัย	
วัตถุประสงค์	
พื้นที่ศึกษา	
กลุ่มเป้าหมาย	
วิธีการดำเนินงาน	
ระยะเวลาที่ใช้ในงานวิจัย	
งบประมาณ	
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	
ผู้ใช้งานงานวิจัย	
ความต่อเนื่องและยั่งยืนของโครงการวิจัย	
บทที่ 2 บันทึกงาน	
กว่าจะเป็นโครงการวิจัย	6
งานแรก.."เวทีนำเสนอโครงการวิจัย"	7
งานที่สอง.."ศึกษาสำรวจข้อมูล"	8
งานที่สาม.."เวทีวิเคราะห์ข้อมูล คักยภาพกลุ่ม"	14
งานที่สี่.."ศึกษาดูงาน"	14
งานที่ห้า.."การปรับตัวของกลุ่มต่างๆ"	16
งานที่หก.."บอกเล่าสิ่งที่เราทำ..."	18
งานที่เจ็ด.."แลกเปลี่ยน..เรียนรู้..กับทีมวิจัยอื่นๆ"	19
งานที่แปด.."งานพัฒนาทีม"	20

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 รู้จักชุมชนบ้านโกตา	
ชุมชนบ้านโกตาในอดีต	22
บ้านโกตาในปัจจุบัน	25
บทที่ 4 กระบวนการก่อเกิด การบริหารจัดการ และพัฒนาการ	
ของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา	
กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา	30
กองทุนหมู่บ้านบ้านโกตา	38
โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน	43
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา	48
สุขาภิบาลอาหาร	50
กลุ่มสหกรณ์การเกษตรระงู	52
กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	53
ศูนย์ส่งเสริมวิสาหกิจประจำหมู่บ้าน	54
กลุ่มเกษตรกรทำสวนตำบลกำแพง หน่วยที่ 3	56
ตารางเปรียบเทียบที่มาของเงินของกลุ่ม	59
ตารางสรุป ความคาดหวังในการดำเนินงานของกลุ่ม	60
ตารางสรุปปัจจัยเอื้อ	61
ตารางสรุปปัญหา	62
ตารางสรุปข้อมูลการประชุม	64
ตารางวิเคราะห์กองทุน	65
ตารางสรุปข้อมูลค่าใช้จ่ายครัวเรือนในการร่วมตัวอย่าง	73
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	
ผลตามวัตถุประสงค์	75
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนอกเหนือวัตถุประสงค์	87
ข้อเสนอแนะ	91
ภาคผนวก	93
ประมวลรูปภาพ	105
ประวัติทีมวิจัย	108

ร้อยคำขอบคุณ

งานศึกษาวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือ และช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะ คุณวีระ ทองพงษ์ จากหน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.สตูล ซึ่งเป็นผู้นำแนวทาง"การทำงานวิจัยท้องถิ่น" เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน ให้พวกเราได้เรียนรู้

หน่วยประสานงานวิจัยท้องถิ่น จ.สตูล ที่ได้ติดตามและเสนอแนะกระบวนการทำงานวิจัยด้วยดีมาโดยตลอด สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับโจทย์วิจัย และที่สำคัญคือ สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการวิจัยครั้งนี้ ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จ.สตูล โครงการอันดามัน จ.สตูล ที่ได้ให้กระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของทีมงานโดยตลอด

หน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร ธนาคารออมสินละงู ธกส.ละงู ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมในกระบวนการงานวิจัยหลายครั้ง

และองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ คนในชุมชนบ้านโกตา แคนน้ำ คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ผู้นำท้องถิ่น(อบต.) ผู้นำศาสนา(กรรมการมัสยิด) ผู้เฒ่า – ผู้รู้ในชุมชน โดยเฉพาะนายขึ้น หลงหัน ที่ได้ให้ข้อมูล และเห็นความสำคัญของงานวิจัย ยอมเสียสละเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมเวทีระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยหลายครั้งจนเสร็จสิ้นกระบวนการ และยังคงมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันต่อไปแม้จะเสร็จสิ้นโครงการไปแล้ว

คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความร่วมมือ และความกรุณา จากทุก ๆ ท่านที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ประโยชน์อันใด ความดีความชอบ ที่เกิดขึ้นทีมของยกไว้ให้เป็นของชุมชนคนโกตาทุกท่าน หากเกิดความผิดพลาดอันใดจากโครงการวิจัย ทีมวิจัยของเป็นผู้รับผิดชอบและขออภัย ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ทีมวิจัยบ้านโกตา

กรกฎาคม 2547

บทคัดย่อ

การพัฒนาชุมชนที่ผ่านมา เกือบทุกชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนอื่น ๆ ซึ่งกระแสการนำเรื่องกองทุนมาเป็นปัจจัยในการส่งเสริมและแก้ปัญหาในชุมชน ภายใต้ปรัชญาที่ว่า “ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้” ถูกนำมาใช้กันอย่างมากมาย ซึ่งมักสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลในแต่ละช่วงเวลา และเป้าหมายขององค์กรของรัฐเอง ด้วยสาเหตุเหล่านี้ ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ได้กำหนดรูปแบบ ลักษณะกลุ่ม กองทุนประเภทต่าง ๆ ลงไปสู่ชุมชน ชุมชนบ้านโกตา หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล ก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ถูกระแสการพัฒนาเหล่านี้ถูกนำไปในหมู่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมากมาย โดยหลายหน่วยงานเข้าไปส่งเสริมสนับสนุน ซึ่งแต่ละกลุ่มก่อเกิดด้วยนโยบายที่แตกต่าง ทำให้วัตถุประสงค์ตลอดจนรูปแบบการบริหารจัดการ ก็แตกต่างกันด้วย เช่น โครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.) กองทุนหมู่บ้านโกตา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเหล่านี้มีกรมการพัฒนาชุมชนเป็นผู้สนับสนุน ติดตามให้ความช่วยเหลือ กลุ่มเกษตรกรทำสวนตำบลกำแพงหน่วยที่ 3 กลุ่มสหกรณ์การเกษตรฯ ติดตามและสนับสนุนโดยสำนักงานส่งเสริมการเกษตร กลุ่มสุขภาพโภชนาการ ติดตามและสนับสนุนโดยสำนักงานสาธารณสุขนอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่แกนนำในชุมชนชวนกันคิด วางแผน และก่อเกิดคือกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

กลุ่มมากมายมีอยู่ในชุมชน ทนก็มีอยู่มาก แต่ชุมชนบ้านโกตาก็ไม่สามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนโดยองค์รวมได้ ไม่เคยมีการคิดกัน แต่ละกลุ่มก็ต่างบริหารของตนเองกันไป กรรมการซ้ำซ้อน การทำงานไม่มีประสิทธิภาพ กลุ่มคนที่จะเป็นตัวยืนทำงานพัฒนาชุมชนทั้งระบบไม่มี เวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนกันไม่มี ด้วยสถานการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโกตา” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโกตา อันได้แก่ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ อาชีพ และวิถีชีวิต เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนบ้านโกตาและวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกองทุนและปัญหา อุปสรรค ในการบริหารกองทุน และ เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโกตา โดยใช้กระบวนการศึกษาวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูล โดยการให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์และข้อมูลหมู่บ้านโดยสังเขป สภาพเศรษฐกิจ รายได้ - รายจ่ายในครัวเรือน กรรมการกลุ่มต่าง ๆ ร่วมให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มที่ตนรับผิดชอบบริหาร โดยใช้วิธีการสำรวจ แบบสอบถาม เวทีวิเคราะห์ - สังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้รูปแบบการบริหารกองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่ โดยใช้เวทีแลกเปลี่ยนระหว่างกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ถึงลักษณะการบริหารงาน การศึกษาดูงานที่ชุมชนบ้านทรายขาว ต.ทุ่งหวัง จ.สงขลา หลังจากนั้นก็มีกระบวนการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จุดดี จุดเด่น และปัญหา – อุปสรรคของการบริหารจัดการแต่ละกลุ่มกองทุน

จากการดำเนินงานวิจัย ทำให้เกิดผล 2 ลักษณะคือ ระดับกลุ่ม กองทุนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีการนำเอาจุดดี จุดเด่น มาปรับใช้ นำเอาปัญหา – อุปสรรคที่มีเป็นบทเรียน มีการประชุมสมาชิก ให้สมาชิกเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ ในการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิก ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และยั่งยืนถึงลูกถึงหลาน ผลในระดับชุมชนบ้านโกตา คือแต่ละกลุ่มกองทุนได้มีเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พี่ช่วยน้อง – น้องช่วยพี่ ร่วมกันคิดวางแผนในการแก้ปัญหาแต่ละกลุ่ม และยังช่วยกันมองภาพการพัฒนาชุมชนบ้านโกตาโดยองค์รวมนำบทเรียนจากการเรียนรู้ของกลุ่มในชุมชน และการศึกษาดูงานมาคิดแนวทางพัฒนาชุมชนและกองทุนในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ตอบสนองคนทั้งชุมชนไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใครกลุ่มมัน จึงเกิดการก่อตั้งร้านค้าชุมชน ชื่อร้านว่า “ปิ๊ะ มะ” (หมายถึง พ่อ แม่) ถือเป็นร้านของคนในชุมชนทุกคน ทุกคนต้องดูแล รับผิดชอบ ร้าน เช่นเดียวกับหน้าที่ของลูกในการดูแลพ่อแม่ นอกจากร้านค้าชุมชนแล้ว แกนนำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ได้คิดต่อเรื่องการพัฒนาชุมชนทั้งระบบ จึงมีการจัดตั้ง “กองทุนเอื้ออาทร” ขึ้น โดย นำเงินกองทุนพัฒนาสังคมในกลุ่มต่าง ๆ มารวมกัน และการรับบริจาคจากคนทั่วไป เพื่อการจัดการสวัสดิการ เช่น การบริจาคซากาตให้กับบุคคล 8 ประเภทตามหลักศาสนาอิสลาม ผู้ประสพภัยธรรมชาติ เพื่อการส่งเสริมด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี การกีฬา คุณธรรม – จริยธรรมของเยาวชน ด้านอาชีพรายได้ - รายจ่าย การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ ดูแลรักษาสถานที่ทรัพยากร ทุนทางสังคมต่างๆ ในชุมชน นอกจากนี้ยังมีกองทุนสำหรับจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโกตา ยังมีข้อเสนอแนะให้กับคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานที่สนับสนุนที่จะลงทำงานกับชุมชน ว่า หากต้องการพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเองได้ เข้มแข็ง ยั่งยืน ควรเอาความต้องการของชุมชนและสมาชิกเป็นสำคัญ ให้สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการจัดตั้ง การวางกฎระเบียบ รูปแบบการบริหาร มีการเตรียมชุมชนและศึกษาชุมชนให้ชัดเจนก่อนเสมอ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม และระหว่างกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ให้มีการเชื่อมประสานกันระหว่างกลุ่ม สร้างเครือข่ายซึ่งเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยไม่ลืมเป้าหมายระดับชุมชน และเป้าหมายระดับกลุ่ม

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านโกตา ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นที่ราบอยู่ระหว่างภูเขาและลำคลองละงู ซึ่งมีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี การตั้งถิ่นฐานแบ่งเป็น 2 คุ่มบ้านใหญ่ๆ คือ คุ่มบ้านโกตา และหนาบโหย๊ะ มีประชากรทั้งหมด 147 ครัวเรือน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นาและสวนยางพารา ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 80 % และรองลงมา นับถือศาสนาพุทธ 20%

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราขนาดเล็ก เป็นที่ดินของตัวเองหรือไม่ก็รับจ้างกรีดยางและทำนา เป็นอาชีพหลัก ชุมชนตั้งอยู่ติดกับตัวอำเภอละงู ทำให้ได้รับวัฒนธรรมเมือง มีสวนอาหาร คาเฟ่ อยู่ใกล้หมู่บ้าน จากลักษณะชุมชนที่มีคุ่มบ้านเป็น 2 คุ่ม ถึงแม้เป็นเครือญาติกันแต่ความสัมพันธ์ของคนระหว่าง 2 คุ่มบ้าน ค่อนข้างห่างเหินกัน และเมื่อมีงบประมาณหรืองานพัฒนาลงมาถึงชุมชน ก็จะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

จากกระแสการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแผน 1 - 7 ที่ผ่านมามีหน่วยงานของรัฐ และองค์กรเอกชน ได้เข้าไปในชุมชน สนับสนุนให้เกิดกลุ่มต่าง ๆ มากมายในชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา เป็นกลุ่มที่เริ่มก่อตั้งโดยคนในชุมชนนึ่งคุย บริกาหารหรือเพื่อจัดตั้งกลุ่ม โดยการระดมเงินฝากจากสมาชิก ให้สมาชิกกู้ยืมเงิน และขายสินค้าตามสั่ง และมีการขอโครงการจากอบต.โรงเรียนสำหรับคนในชุมชน นอกเหนือจากวันทำการกลุ่มคณะกรรมการมีกิจกรรมต่อเนื่อง เช่น งานพัฒนาชุมชน โรงเรียน มัสยิด

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา เป็นกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมพัฒนาชุมชน มีกิจกรรม การฝากเงิน และให้กู้เงิน มีคณะกรรมการทำงานเพียง 3 คน

โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กขคจ.) เป็นกลุ่มที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลให้เงินมาบริหารจำนวน 280,000 บาท เมื่อ พ.ศ. 2540 แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาโครงการในรอบแรกผ่านมาจนถึงปัจจุบัน สามารถหมุนเงินในโครงการให้สมาชิกรุ่นที่ 2 ได้เพียง 2 คน คณะกรรมการไม่มีบทบาท (บางคนไม่รู้ตัวตัวเองเป็นกรรมการ)

กองทุนยาและเวชภัณฑ์ สาธารณสุขอำเภอและ อสม.ในหมู่บ้านเป็นผู้ผลักดัน มีการระดมทุน และจำหน่ายยาสามัญประจำบ้านจนถึงยาในปัจจุบัน บริหารจัดการโดย อสม.

ศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน ได้รับเงินอุดหนุนจากประชาสงเคราะห์จังหวัด สามารถนำไปใช้ประโยชน์กับผู้ประสบภัย วิกฤต คณะกรรมการศูนย์บริหารไม่ทราบว่าเป็นใคร (ยังไม่ชัดเจน)

กองทุนหมู่บ้านบ้านโกตา เป็นกองทุนที่จัดตั้งตามนโยบายของรัฐบาล มีสมาชิก 93 คน มีการลงหุ้น - จัดสรรเงินให้สมาชิกได้ประกอบอาชีพ คณะกรรมการมีการประชุมทุกเดือน ยังไม่มีบทเรียนการทำงานที่ชัดเจน

กลุ่มสหกรณ์การเกษตรละงู และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกลุ่มที่จัดตั้งจากการที่สมาชิกไปขอกู้เงินเพียงเท่านั้น ไม่มีกิจกรรมอื่นๆ

แต่ละกลุ่มมีรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชนคือ

1. ไม่มีความเป็นองค์กรร่วมของชุมชนบ้านโกตา กองทุนต่างๆ ไม่เชื่อมต่อการพัฒนาหมู่บ้านโดยองค์กรร่วม เพราะขาดการประสานงานกันระหว่างกองทุน กองทุนหนึ่งๆทำงานเฉพาะเรื่อง จึงไม่มีการวิเคราะห์มองทิศทางพัฒนาหมู่บ้านทั้งระบบ

2. การบริหารกองทุนต่างๆไม่มีประสิทธิภาพ

2.1. สมาชิกไม่เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเกิดจากกองทุนได้เกิดขึ้นโดยเงื่อนไข คือ ตั้งตามนโยบายของรัฐ ไม่ได้ขึ้นอยู่ด้วยความต้องการของชุมชน กฎระเบียบหรือรูปแบบบริหารเป็นไปตามนโยบาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีของคนในชุมชน

2.2. กรรมการได้มาจากการแต่งตั้ง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกองทุนต่าง ๆ ในชุมชนโดยตำแหน่ง หรือ คนหนึ่งคนต้องเป็นกรรมการหลาย ๆ กองทุน ทำให้ทำงานไม่ได้เต็มที่ อีกทั้งในกองทุนหนึ่ง ๆ มีกรรมการที่ทำงานจริง 1 คน หรือไม่ก็ 2-4 คน

จากสาเหตุและสถานการณ์ดังกล่าวนี้ จึงได้มีแนวคิด ที่ต้องการศึกษาลักษณะการก่อเกิด การบริหารจัดการ กลุ่มแต่ละกลุ่ม โครงการวิจัย จึงเป็นรูปแบบการนำเสนอการบริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อเป็นเวทีเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ให้คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้เรียนรู้ร่วมกัน สามารถนำข้อดีหรือปัญหาอุปสรรค ที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ไปพัฒนากลุ่มตนเองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังเป็นแนวทางที่นำไปสู่ทิศทางการพัฒนาชุมชนบ้านโกตาให้ยั่งยืนต่อไป

ความสำคัญของงานวิจัย

งานวิจัยนี้ ถือเป็นการศึกษาการบริหารกองทุน ในชุมชนบ้านโกตา จะเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ และมีเป็นองค์ความรู้ เป็นแนวทางการบริหารกลุ่มต่าง ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนากลุ่มต่าง ๆ ต่อไป

คำถามวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดเวทีเรียนรู้ของคนในชุมชน ถอดบทเรียนเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ และนำแนวทางบริหาร และพัฒนาการของกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษามีปรับใช้เพื่อพัฒนากลุ่มตนเองอย่างสอดคล้องและเหมาะสม

คำถามหลักคือ รูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมกับบ้านโกตาเป็นอย่างไร ?

คำถามรอง คือ

☐ สภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโกตา อันได้แก่ ประวัติศาสตร์ชุมชน ,สภาพภูมิศาสตร์ ,สภาพทางเศรษฐกิจ,การประกอบอาชีพและวิถีชีวิตเป็นอย่างไร

☐ ประวัติความเป็นมาของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา รวมทั้งรูปแบบการบริหารจัดการ สถานภาพทางการเงิน และปัจจัยที่เอื้อ/ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเป็นอย่างไรบ้าง ?

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโกตา อันได้แก่ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ อาชีพ และวิถีชีวิต
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนบ้านโกตา
3. เพื่อวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่เอื้อต่อการบริหารกองทุนและปัญหา อุปสรรค ในการบริหารกองทุนที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโกตา
4. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโกตา

พื้นที่ศึกษา

บ้านโกตา หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล

กลุ่มเป้าหมาย

- กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา
- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา
- กลุ่มเกษตรกรทำสวนบ้านโกตา
- กองทุนแก้ไขปัญหาคความยากจน (กข.คจ.)
- กลุ่มสหกรณ์การเกษตรละงู และธกส.
- กองทุนยาและเวชภัณฑ์บ้านโกตา
- กองทุนหมู่บ้านโกตา (กทบ.)
- กองทุนสงเคราะห์

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. การประชุมทีมวิจัย เป็นการทำความเข้าใจร่วมกันของทีมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนการวางแผนงานการดำเนินการต่าง ๆ
2. ศึกษาสำรวจ ข้อมูล เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านโกตา และประวัติการก่อเกิดและการบริหารกองทุนแต่และกองทุน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ และมีการพูดคุยตามบ้านเรือนและตั้งวงจังกาบ(พูดคุย)ในระดับกลุ่มต่าง ๆ โดยเลี้ยงไก่ป๋อ (กาแฟ)ผู้เข้าร่วมพูดคุย โดยมากจะมีการดำเนินการยามค่ำคืนเป็นประจำ จนแกนนำในชุมชนเกิดความเคยชิน มักมานั่งตั้งวงกันมาตลอด
3. เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน และการศึกษาสภาพเศรษฐกิจรายได้ – รายจ่ายในชุมชน ได้มีการจัดเวทีสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แน่นนอน ส่วนเรื่องการบริหารกองทุนต่าง ๆ ได้มีการแยกแลกเปลี่ยนกลุ่มต่อกลุ่ม และระหว่างกลุ่มด้วยกัน เพื่อให้เห็นศักยภาพ จุดเด่น ข้อด้อยของแต่ละกลุ่ม เพื่อการนำไปปรับใช้
4. ศึกษาดูงานการบริหารจัดการกองทุนในชุมชนบ้านทรายขาว ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา ซึ่งแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ได้เข้าร่วมจำนวน 18 คน ซึ่งกลับจากดูงานครั้งนี้ ได้มีการหารือและขยายแนวความคิดในการจัดทำร้านค้าชุมชนและกองทุนเอื้ออาทรซึ่งเป็นกองทุนรวมของชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนโกตาทั้งระบบ
5. เวทีเสนอผลงานวิจัย
 - นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย โดยใช้กระบวนการให้กลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำนิทรรศการและการนำเสนอ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

พฤษภาคม 2544 – ธันวาคม 2546

งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นเงินจำนวน 108,150 บาท (หนึ่งแสนแปดพันหนึ่งร้อยห้าสิบบาทถ้วน)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านโกตา อันได้แก่ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ อาชีพ และวิถีชีวิต

2. ได้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนบ้านโกตา รูปแบบการบริหารกองทุน ปัจจัยเอื้อ ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารกองทุน
3. ได้รูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโกตา

ผู้ให้ผลงานวิจัย

1. คณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ นำองค์ความรู้จากการถอดบทเรียนไปพัฒนากลุ่ม
2. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ชาวบ้านจัดทำกลุ่มในชุมชน เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน สำนักงานพัฒนาชุมชน ได้มีแนวทางในการจัดตั้งกลุ่มและพัฒนากลุ่มให้สอดคล้องกับชุมชน

ความต่อเนื่องและยั่งยืนของโครงการ

โครงการวิจัยนี้ เป็นการจัดทำกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา เพื่อเป็นองค์ความรู้ ที่สามารถปรับใช้ในการพัฒนากลุ่มในชุมชนบ้านโกตา

บทที่ 2

บันทึกงาน

กว่าจะมาเป็นโครงการวิจัย “โกตา”

พวกเรา “ทีมวิจัยโกตา” ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานพัฒนาชุมชน ที่มุ่งเน้นให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ในการแก้ไขปัญหาของชุมชน พวกเราเคยผ่านงานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน เพื่อให้รู้จักชุมชนที่เราทำงาน หรือชุมชนตนเองให้ดียิ่งขึ้นในระดับลึกขึ้น กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนโดยภาพรวม ผ่านวิถึงานพัฒนา ซึ่งก็คือเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่แตกต่างจากกระบวนการงานของหน่วยงานรัฐ ให้กับคนในชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน จ.สตูล และชุมชนบ้านโกตาซึ่งเป็นชุมชนชาวสวนเพียงหนึ่งเดียวที่เข้าร่วมกระบวนการเหล่านี้

ปลายปี 2543 พวกเราได้เรียนรู้เรื่องใหม่อีกว่า มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ชาวบ้านทำวิจัย ใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนภายใต้ชื่อ “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หลังจากรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยท้องถิ่น พวกเราบางคนก็ได้เข้าร่วมงานในการพัฒนาจิตวิทยวิจัยให้กับกลุ่มชาวบ้านที่สนใจการทำงานวิจัย เห็นกระบวนการทำงานมาบ้าง ได้ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนกับทางหน่วยประสานงานวิจัยท้องถิ่นสตูลบ้าง ก็เกิดการวิเคราะห์กันว่า บ้านโกตาก็มีประเด็นที่น่าศึกษาวิจัย คือเรื่องกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกระแสแรงมากในชุมชน หลายหมู่บ้านก็เกิดความระส่ำระสาย แตกแยก เพราะกระแสกองทุนล้นนี้ จึงได้มีการหารือกับทีมกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เห็นว่า จิตวิทยวิจัยน่าจะอยู่ที่ว่าจะบริหารจัดการกองทุนอย่างไรให้มีประสิทธิภาพ และเกิดผลสูงสุดต่อการพัฒนาชุมชนโกตาโดยรวม แต่เมื่อแลกเปลี่ยนกันหลายครั้งเข้า ได้มีข้อมูลว่าจริง ๆ แล้ว เงินทุน กองทุน การบริหารกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตามีอยู่มากมาย แต่การบริหารกองทุนดังกล่าวเป็นไปแบบตัวใครตัวมัน เป็นแบบแยกส่วน ไม่เชื่อในการพัฒนาชุมชนโดยรวม จิตวิทยวิจัยก็เลยเปลี่ยนไปด้วย กลายเป็นว่าน่าจะศึกษากองทุนหรือกลุ่มที่มีอยู่ทั้งหมดในชุมชนบ้านโกตา เพื่อให้เห็นว่รูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโกตาจะเป็นอย่างไร

เมื่อได้จิตวิทยวิจัย จึงมีการหาข้อมูลชุมชนเพื่อมาประกอบการเขียนโครงการ โดยมีทีมกรรมการกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้าน . ออมทรัพย์บ้านโกตา ออมทรัพย์เพื่อการผลิต มาช่วยให้ข้อมูล จนสามารถเรียบเรียง เขียนโครงการและส่งให้ทางหน่วยประสานงานวิจัยท้องถิ่นสตูล ได้ประสานต่อไปยัง สกว.ภาค ซึ่งส่งโครงการไปครั้งแรก ทางสกว.ภาคก็มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มรายละเอียดของชุมชน และรายละเอียดของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้เห็นบริบทของชุมชน และปรับแผนบ

ประมาณ ทางทีมก็มีการปรับ พัฒนาโครงการตามข้อเสนอแนะ และจัดส่งอีกครั้งเป็นครั้งที่สอง ทาง สกว.ภาค ได้อนุมัติเห็นชอบ ในเดือนเมษายน 2545

เมื่อได้รับการอนุมัติโครงการจากสกว.ภาค ทางทีมวิจัยได้หารือกับหน่วยประสานสตูด เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการบริหารจัดการโครงการ การเงินการบัญชี การใช้จ่ายงบประมาณ และดำเนินงานตามแผน หลังจากนั้นทีมก็ทำการประชุมทีมกันในวันที่ 3 มิถุนายน 2545 และวันที่ 10-12 มิถุนายน 2545 มีการวางแผน เตรียมงาน เพื่อเปิดตัวโครงการวิจัยในชุมชนอย่างเป็นทางการ ซึ่งช่วงเตรียมงานพวกเราก็เตรียมทำข้อมูล สรุปกระบวนการทำงานวิจัยตลอดโครงการ ตลอดจนผลที่คาดว่าจะได้รับ ลงในกระดาษชาร์ต เตรียมประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับงานบริหารกองทุน เช่น พัฒนาชุมชน ธนาคารออมสิน เกษตรอำเภอ ธกส. อบต.กำแพง องค์กรพัฒนาเอกชน และยังเตรียมเรื่องน้ำชา – กาแฟ ขนม น้ำหวานไว้เลี้ยงผู้เข้าร่วมทั้งหลาย โดยประสานทางแม่บ้านในชุมชนให้ช่วยจัดการ

งานแรก

“เวทีนำเสนอโครงการวิจัย”

เวทีนำเสนอโครงการวิจัยได้จัดขึ้นหลังจากการอนุมัติโครงการจาก สกว.ภาค เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2545 ณ อาคารเอนกประสงค์มัสยิดบ้านโกตา

ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 4 คน คณะกรรมการกลุ่ม/กองทุนในชุมชน 21 คน จนท.ธกส. 2 คน จนท.พัฒนาชุมชน 1 คน จนท.ธนาคารออมสิน 1 คน

เหตุผลที่จัดเวทีเพื่อนำเสนอโครงการให้คณะกรรมการ คนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้ สร้างความเข้าใจโครงการ ร่วมวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ และขอความร่วมมือในการ ให้ข้อมูลและการจัดทำกิจกรรมการตามแผน

กระบวนการในเวที

ให้ผู้เข้าร่วมนั้นล้อมวงบนเสื่อ เป็นรูปครึ่งวงกลม ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูล โดยวิธีการ แจก เอกสารโครงการวิจัย จัดทำแผ่นชาร์ตสรุปโครงการ และขั้นตอนการศึกษาทั้งหมด มีการอธิบาย หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ผลที่เกิดขึ้น

ผู้เข้าร่วมได้รับรู้โครงการวิจัย ทำความเข้าใจเพิ่มเติมนอกเหนือเอกสารโครงการ เพิ่มเติม ข้อมูล วิเคราะห์ผลที่จะเกิดขึ้นภายหลังโครงการเสร็จสิ้น การนำข้อมูลประยุกต์ใช้ของกลุ่ม และมีข้อเสนอแนะกับทีมวิจัยในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. พยายามให้ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มาเข้าร่วมกิจกรรม และการระดมความคิด (พัฒนาการ อำเภอ)

2. หาจุดแข็งของชุมชน และแบ่งผู้รับผิดชอบของกลุ่มที่จะทำวิจัย
3. ผลในอนาคตชาวบ้านต้องนำกลุ่ม (อย่าให้กลุ่มนำชาวบ้าน)
4. ในการทำงานทุกสิ่งทุกอย่างต้องเข้าใจกันและกัน
5. การออกหนังสือเชิญคราวต่อไปให้เชิญโดยผู้ใหญ่บ้าน

นอกจากนั้นในเวทีได้เรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากการให้ข้อมูลของผู้ประสานงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น คุณวีระ ทองพงษ์ ว่า “ช่วงเวลาที่ผ่านมามีโครงการหรืองบประมาณผ่านมาทางระบบราชการเป็นลำดับขั้นตอนลงมา ซึ่งตอนนี้ยังมีอยู่ เมื่อประเทศไทยมีการร่างรัฐธรรมนูญมีองค์กรอิสระเกิดขึ้นมากมาย ทำงานเฉพาะด้านส่งเสริมกิจกรรมให้กลุ่ม หรือองค์กรชุมชนโดยตรง สกว. พอช. และอื่น ๆ

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคาดหวังให้ชาวบ้านได้ใช้ความสามารถของตนเองค้นคว้าหา ข้อมูล โดยผ่านขั้นตอนการวิจัยตามข้อสงสัยที่วางไว้เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา และพัฒนาชุมชน

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

ทีมวิจัยสามารถสรุปได้ คือผู้เข้าร่วมมีน้อย เนื่องจากในหนังสือเชิญ ลงนามโดยหัวหน้า ทีมวิจัยคือ คุณเพ็ญภา ทิพทอง ซึ่งเป็นผู้ที่พียงย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมไม่รู้จัก มักคุ้น และมีข้อเสนอให้ทีมวิจัย “ใช้บุคคลในทีม คือคุณวิรัช โสมณี มีฐานะเป็นผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ ลงนามเชิญน่าจะดีกว่า และผู้เข้าร่วมน่าจะมากกว่านี้”

จากประสบการณ์ในครั้งนั้นทางทีมวิจัยใช้ชื่อคุณวิรัช โสมณี เป็นผู้ลงนามในหนังสือเชิญ ลงนามมาโดยตลอด อีกประเด็นที่เป็นข้อสงสัยของชาวบ้าน คือ งบประมาณ ซึ่งไม่ได้หมายความว่ามากหรือน้อย แต่ถามว่าได้มาอย่างไร ใครเป็นผู้ให้มา นั่นคือ สิ่งใหม่สำหรับชาวบ้าน และ หน่วยงานเข้าร่วม ซึ่งเป็นความเคยชินกับเส้นทางงบประมาณขั้นตอนเดิม

งานที่สอง

การศึกษาสำรวจข้อมูล

งานแรกเป็นการเปิดตัวโครงการ เปิดตัวทีมงานอย่างเป็นทางการต่อสมาชิกในชุมชนบ้าน โกตาเสร็จสิ้น กระบวนการสำรวจ ศึกษา หาข้อมูลเป็นงานสำคัญที่สุดของงานวิจัยนี้ และเป็น งานที่ทีมวิจัยไม่ค่อยถนัด เพราะโดยส่วนใหญ่พวกเราถนัดงานกระบวนการ อบรม สัมมนา จัดเวที เราไม่ถนัดงานเขียน บันทึก จับประเด็น จึงมีการมาพูดคุยถึงแนวทางการเก็บข้อมูล ในวันที่ 17 มิถุนายน 2545 และได้มีการจัดทำแบบสอบถามที่เกี่ยวกับเรื่องประวัติการก่อเกิดของกลุ่ม แบบสอบถามรายได้-รายจ่ายของครัวเรือน ที่สำนักงานโครงการอันดามัน จ.สตูล

การศึกษาสำรวจข้อมูล

ทีมวิจัยได้มีการแยกเรื่องในการสำรวจ ศึกษา ข้อมูลไว้ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลรายได้ – รายจ่าย ทรัพย์สิน และการเป็นสมาชิกของคนในชุมชน
2. ศึกษาข้อมูลกลุ่ม ประวัติการก่อเกิด การบริหารจัดการ
3. ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทชุมชนโดยสังเขป

1. ศึกษาข้อมูลรายได้ – รายจ่าย ทรัพย์สิน และการเป็นสมาชิกของคนในชุมชน

เป้าหมายในการศึกษารายได้ – รายจ่าย ทรัพย์สิน และการเป็นสมาชิกกลุ่มของคนในชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน มีผลต่อการบริหารกองทุนอย่างไร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างครัวเรือนจำนวน 45 ครัวเรือน ใช้แบบสอบถาม ที่มาของรายได้ ทรัพย์สินที่พอเป็นประโยชน์ หรือก่อให้เกิดรายได้ เช่น ที่นา สวนยางพารา ผักสวนครัว ผลไม้ ฯลฯ และด้านรายจ่าย เช่น อาหารการกิน ของใช้ในครัวเรือน การศึกษา ค่าระหนี้ งานทางสังคม

ผลที่ได้จากการศึกษา

ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ต่อการบริหารกองทุน คือ คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นนักบริโภคเนื่องจากยอค่าใช้จ่ายเครื่องอุปโภค บริโภคสูง ซึ่งไม่ได้มีการลดต้นทุนในการใช้จ่าย และยังมีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย เช่น การเลี้ยงโชค ในทางกลับกัน ในชุมชนมีผักสวนครัว เช่น ขมิ้น ข่า ตะไคร้ ฯลฯ เป็นที่สามารถปลูกง่าย การดูแลรักษาไม่ยากนัก อีกทั้งในชุมชนมีทรัพยากรอยู่มากมาย เช่น ที่ดิน น้ำ (รอบ ๆ หมู่บ้าน) แต่ไม่ได้คิดเอามาใช้ประโยชน์ นำมีการส่งเสริมให้เป็นรายได้ เพียงเพิ่มการบริหารจัดการ เช่น ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัวทุกชนิดที่สามารถปลูกได้ในชุมชน เพื่อบริโภคก่อน แล้วค่อยขาย มีการรวบรวมสินค้า การจัดหาตลาด โดยใช้กลุ่มเป็นกลไกหลักในการทำงาน

จากการศึกษาข้อมูลทีมวิจัยได้ซักถามถึงรายละเอียด รายได้ – รายจ่ายในครัวเรือน และมีการรวบรวมตัวเลขการใช้จ่าย หลังการซักถาม เป็นการชักชวน ผู้ให้ข้อมูล เกิดความคิด หรือสรุปถึงการใช้จ่ายของตัวเอง และพูดคุยทางออกแก้ปัญหาพร้อมกับทีมวิจัย แต่ข้อมูลบางอย่างที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น ข้อมูลหนี้สิน การเลี้ยงโชค จากการประเมินของทีมวิจัยน่าจะมากกว่านี้

นอกเหนือจากนั้นสิ่งได้ก่อนการพูดคุย ซึ่งเป็นเรื่องรายละเอียดส่วนตัว บางข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงลึกที่ทีมวิจัยต้องอธิบาย ถึงทำไมต้องมาถาม มีความคาดหวังอะไร ต้องใช้เวลาพอสมควรให้เกิดการพูดคุยที่คุ้นเคย ซึ่งถือว่าทีมวิจัยได้ฝึกอธิบาย นำเสนอข้อมูล

บทเรียน และปัญหาที่พบ

สิ่งที่พบในการศึกษารายได้ – รายจ่าย คือก่อนได้มาข้อมูลที่เป็นรายละเอียดของครอบครัว ข้อมูลบางอย่างอยู่ที่สามี บางข้อมูลที่ภรรยา ดังนั้น ทีมวิจัยต้องไปเก็บข้อมูลช่วงที่สามี ภรรยาอยู่พร้อมหน้ากัน จึงจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ในการซักถามแต่ละครัวเรือนอย่างน้อยต้องใช้

เวลา 1 คืน “ถามว่าทำไมต้อง 1 คืน” ถ้าจะให้สามี ภรรยาอยู่พร้อมหน้ากันต้องใช้เวลาช่วง กลางคืน ตั้งแต่เวลา 20.00 – 24.00 น.

จากกรณีดังกล่าวในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งใช้เวลาคืนละ 1 หลัง และทีมวิจัยทั้งหมด 4 คน สามารถเก็บข้อมูลในช่วงเวลากลางคืนได้เพียง 3 คน ภายในทีมมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการเก็บข้อมูล บางครั้ง 3 คนต้องไปหลังเดียวกันในช่วงแรก เพื่อสร้างรูปแบบให้ไปในแนวทางเดียวกัน ส่งผลให้การเก็บข้อมูลรายได้ – รายจ่าย ใช้เวลานานมาก อีกทั้งทีมวิจัยซึ่งมีงานประจำเป็นลูกจ้าง เจ้าหน้าที่องค์พัฒนาเอกชน ทั้งยังมีบทบาททางสังคมในการดูแลหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่ม องค์กร เช่น โรงเรียน มัสยิด แต่ละกลุ่ม / องค์กรมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด และในช่วงที่ผ่านมาทางศาสนาอิสลามมีการถือศีลอด 1 เดือน ซึ่งทีมวิจัยต้องหยุดเก็บข้อมูล

ในตอนแรกตั้งใจเก็บทุกครัวเรือนที่มีอยู่ในชุมชน เลยต้องเปลี่ยนมาเก็บเฉพาะที่สามารถวิเคราะห์ให้เห็นแนวทางได้ และทางทีมวิจัยหาอาสาสมัครเพิ่ม 1 คน คือ คุณอาชีขัน ขุนเศษ

2. ศึกษาข้อมูลกลุ่ม ประวัติการก่อเกิด การบริหารจัดการ

ความต้องการในการศึกษาข้อมูลกลุ่ม คือ ศึกษาการก่อเกิด กระบวนการบริหารงานภายในกลุ่ม ผลที่เกิดขึ้น ปัญหาที่พบ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกกลุ่มในทางบวก และทางลบ โดยทีมวิจัยได้วิเคราะห์ใช้วิธีการศึกษาดังนี้

1.1 ข้อมูลกลุ่มจากคณะกรรมการรายบุคคล

ใช้วิธีการพูดคุยหลังจากการซักถามข้อมูลรายได้ – รายจ่ายบุคคลที่เป็นคณะกรรมการกลุ่ม บางคนเป็นคณะกรรมการหลายกลุ่ม ซึ่งมีแบบสอบถามข้อมูลกลุ่ม ในการพูดคุยจะนำข้อมูลรายได้ – รายจ่าย มาวิเคราะห์กับการบริหารกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นคณะกรรมการอยู่

ผลที่ได้

ข้อมูลที่ได้จากการซักถามส่วนใหญ่จะได้จากคณะกรรมการที่ทำงานให้กับกลุ่มอยู่เป็นประจำ เป็นในส่วนข้อคิดเห็นส่วนตัวต่อการทำงานภายในกลุ่ม และทางออกที่สามารถนำไปปรับใช้ได้กับการทำงาน มีความคาดหวังในการทำงานร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ ในหมู่บ้าน ส่วนคณะกรรมการที่ไม่ค่อยจะทำงานให้กับกลุ่มจะไม่มีข้อมูล หรือยังไม่ทราบว่าตัวเองเป็นคณะกรรมการ จึงทำให้สมาชิกบางส่วนมีความเข้าใจไม่ตรงกับคณะกรรมการที่ทำงานอยู่

1.2 ศึกษาข้อมูลโดยการจัดเวทีพูดคุยคณะกรรมการ

เวทีพูดคุยคณะกรรมการมีทั้งหมด 3 ครั้ง

ครั้งที่ 1. วันที่ 4 เดือนสิงหาคม 2545 เวทีคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์บ้าน

โกตาผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 4 คน คณะกรรมการกลุ่ม 6 คน ผู้สนใจ 2 คน ณ บ้านคณะกรรมการ
กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

ครั้งที่ 2. วันที่ 17 เดือนสิงหาคม 2545 เวทีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโก
ตา ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 4 คน คณะกรรมการกลุ่ม 7 คน ผู้สนใจ 2 คน ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน
โกตา

ครั้งที่ 3. วันที่ 13 เดือนกันยายน 2545 เวทีคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิต ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 3 คน คณะกรรมการกลุ่ม 5 คน ผู้สนใจ 1 คน ณ ที่ทำการกลุ่ม
ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา

ใช้วิธีการซักถามข้อมูล วิเคราะห์บทเรียนการทำงาน ย้อนภาพอดีต ให้คณะ
กรรมการนำเสนอในสิ่งที่ตัวเองคิด มีการนำหลักฐาน เช่นรายงานการประชุม บัญชี มาดูควบคู่
ซึ่งทีมวิจัยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกับคณะกรรมการรายบุคคล

ผลที่ได้

คณะกรรมการแต่ละคนได้นึกภาพย้อนหลัง ประวัติการก่อเกิด เสมือนการถอดบท
เรียนที่กลุ่มไม่เคยทำมาก่อน ได้เห็นการทำงานของตัวเอง ข้อดี ปัญหาอุปสรรค วิธีการแก้ปัญหา
เนื่องคณะกรรมการมุ่งปฏิบัติงาน คิดทำสิ่งใหม่ไปเรื่อย ๆ จนมีความคิดที่ไม่ได้เห็นข้อดีในการ
ทำงานของตัวเอง มีมุมมองในเชิงเปรียบเทียบมากกว่า เห็นพัฒนาการ บางกลุ่มหลังจากพูดคุยมี
การนำข้อคิดเห็นจากเวทีมาเปลี่ยนแปลงการทำงาน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา
เริ่มจัดสรรกำไรที่มีสวัสดิการสมาชิก และสังคม

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

จากการสังเกตของทีมวิจัย คณะกรรมการที่สามารถให้ข้อมูล วิเคราะห์ ถอดบท
เรียนการทำงานได้ เป็นคณะกรรมการที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง ติดตามข้อมูลตลอด เห็นได้จาก
กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา กองทุนหมู่บ้านโกตา และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา
สามารถใช้คำว่าทีมคณะกรรมการมีข้อมูลกลุ่ม ส่วนกลุ่มที่ไม่สามารถจัดเวทีได้มีคณะกรรมการให้
ข้อมูลได้ 1 หรือ 2 คนเท่านั้น

อีกประการหนึ่งคณะกรรมการไม่เห็นจุดดีของตัวเอง ที่สามารถสร้างกำลังใจการทำงาน
ในเวทีทุกคนได้ตั้งจุดดีออกมาให้เห็นร่วมกัน ในการประเมินการทำงานตัวคณะกรรมการจะ
ประเมินที่ ตัวเงินมาก หรือน้อย ความคล่องตัวในการทำงาน(ยุ่ง , มั่ว) สถานที่ทำการ ซึ่งขาดมิติ
การประเมินทางสังคม องค์กร

2.3 ศึกษาข้อมูลกลุ่มจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

เป็นการศึกษาบทบาท การหนุนเสริม เนื้อหาหลักการกลุ่ม การก่อเกิด และ

จากเอกสาร มีทั้งหมดดังนี้

ครั้งที่ 1. ศึกษาข้อมูลศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ณ สำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดสตูล วันที่ 18 เดือนมิถุนายน 2545

ครั้งที่ 2. ศึกษาข้อมูลศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง วันที่ 18 เดือนมิถุนายน 2545

ครั้งที่ 3. ศึกษาบทบาทธนาคารออมสินต่อกองทุนหมู่บ้าน ณ ธนาคารออมสินสาขาละงู วันที่ 14 เดือนตุลาคม 2545

ครั้งที่ 4. ศึกษาข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกองทุนหมู่บ้าน ณ สำนักงานพัฒนาการอำเภอละงู วันที่ 11 เดือนตุลาคม 2545

ครั้งที่ 5. ศึกษาข้อมูลกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ณ สหกรณ์การเกษตรละงู จำกัด วันที่ 10 เดือนตุลาคม 2545 ใช้วิธีการสอบถามจากเจ้าหน้าที่ และดูเอกสาร ข้อมูล

ผลที่ได้

ได้รู้ระเบียบ แนวทาง เป้าหมาย หลักการการทำงานกลุ่ม ซึ่งบางครั้งไม่สามารถหาได้จากกลุ่ม

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

หลาย ๆ กลุ่มในชุมชน มีเป้าหมายวัตถุประสงค์มาจากภายนอกหมู่บ้าน หรืออยู่ที่หน่วยงานสนับสนุน ไม่สามารถกมนโยบายการบริหารของกลุ่มตัวเอง จากการซักถามในกลุ่มที่ปฏิบัติงาน คณะกรรมการจะตอบได้ในส่วนที่ข้อมูลการบริหารภายในกลุ่ม แต่เป้าหมาย ทิศทางการเดินไปข้างหน้า กระบวนการทำงาน ที่ผ่านมา และอนาคต ผู้รู้ข้อมูลคือหน่วยงานสนับสนุน ในบางกลุ่มหลักการ เป้าหมายการทำงาน เขียนไว้ดีมาก แต่ในทางปฏิบัติกลับสวนทางกับหลักการ เป้าหมายที่เขียนไว้ทั้งหมด

3.ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทชุมชนโดยสังเขป

ข้อมูลชุมชนได้แบ่งการศึกษาได้ 2 ส่วน ดังนี้

3.1ประวัติศาสตร์ชุมชน ในช่วงแรกจะใช้การสอบถามจากผู้รู้ ผู้เฒ่าซึ่งมีอยู่ในชุมชน แล้วค่อยสรุปข้อมูล ทีมวิจัยวิเคราะห์ “ถ้าใช้รูปแบบการสอบถามข้อมูล จะรู้เฉพาะทีมวิจัย ทำอย่างไรให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ร่วมกัน “ จึงจัดเวทีประวัติศาสตร์ขึ้นวันที่ 9 เดือนกันยายน 2545 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา ผู้เข้าร่วม ทีมวิจัย 4 คน ผู้รู้ 5 คน ผู้สนใจ 23 คน

รูปแบบเวที ทีมวิจัยนำเสนอโครงการวิจัยโดยสรุป เป้าหมายการจัดเวที และร่วมตั้งประเด็นคำถามประวัติศาสตร์ โดยให้ผู้รู้เป็นผู้เล่า ในประเด็นดังนี้ การก่อเกิด ยุคสมัยต่าง ๆ การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี

ผลที่เกิดขึ้น

จากเป้าหมายกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งถือว่าประสบผลสำเร็จ มีการซักถามประวัติศาสตร์ แลกเปลี่ยนข้อมูลจากผู้เข้าร่วม ที่รู้เป็นบางตอนมาปะติดปะต่อ ผู้รู้ทำหน้าที่คลี่คลาย ทีมวิจัยทำหน้าที่เชื่อมโยง

ในเวทีมีการสรุปของผู้เข้าร่วมว่า “ไม่เคยได้ฟังประวัติศาสตร์ที่ได้รูปแบบอย่างนี้มาก่อน” เนื่องจากที่ผ่านมาผู้รู้เล่าไปเรื่อย ถ้าไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างยุค และเชื่อมโยงข้อมูลจากผู้รู้หลายคนเข้าด้วยกัน หรือมีการพูดว่า “ฟังไม่จบ” (ฟังไม่เคยจบ) ประวัติศาสตร์ที่ทุกคนร่วมเติมเต็ม ปะติดปะต่อจากเวทีนี้ จะตกกับคนรุ่นหลังต่อไป

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

ข้อมูลที่ได้จากเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นข้อมูลที่หลาย ๆ คนล้นกรอก ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้มากที่สุด ข้อมูลบางส่วนที่ทีมวิจัยมีการเก็บเพิ่มเติมเนื่องจากเวลาในเวทีมีน้อย เช่น ประวัติสถานที่ต่าง ๆ หลายสถานที่ ความหมายของคำที่ไม่มีการใช้ในปัจจุบัน และบางครั้งทีมวิจัย ฟังเพลิน ลืมการบันทึก

3.2 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน

การศึกษาข้อมูลทั่วไปของชุมชน จะศึกษารายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับ ที่ตั้งหมู่บ้าน อาณาเขต ประชากร ศาสนาวัฒนธรรม อาชีพ และอื่น ๆ โดยใช้วิธีการสอบถาม ดูเอกสารข้อมูล จากผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่อำเภอละงู ข้อมูลบางส่วนเก็บจากความคุ้นเคย เพราะอยู่ในพื้นที่บางส่วนได้จากการนับของทีมวิจัย เช่น ข้อมูลการใช้โทรศัพท์ของคนในชุมชน

ผลที่เกิดขึ้น

จากการเก็บข้อมูลรายละเอียดของชุมชนได้รู้ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ทีมวิจัยได้ฝึกเรียบเรียงข้อมูลข้อมูลหลาย ๆ อย่างมารวมเข้าด้วยกัน ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สามารถนำไปใช้ ในการเก็บข้อมูล ในทีมวิจัยมีความพร้อมของข้อมูลอยู่ คือ ภายในทีมวิจัย มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน และเป็นคนในชุมชนที่อยู่ในชุมชนเป็นประจำ

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

จากการศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนกันมาก ทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลเก่า กับข้อมูลใหม่ จนได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด

งานที่สาม

เวทีวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม

เวทีวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ศักยภาพกลุ่มได้จัดขึ้น วันที่ 12 เมษายน 2546 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา ทีมวิจัย 4 คน คณะกรรมการกลุ่ม 12 คน ผู้สนใจ 2 คน เจ้าหน้าที่หน่วยประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2 คน ต้องการที่ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ศึกษามาทั้งหมด เพื่อแก้ไข หรือเพิ่มเติม และวิเคราะห์ศักยภาพกลุ่ม ศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำไปพัฒนาได้ต่อไป

กระบวนการที่ให้ทีมวิจัยแจกเอกสารข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมอ่าน เล่าความเป็นมาของโครงการ โดยสรุป เป้าหมายในการจัดเวที ที่ต้องการความเที่ยงตรงของข้อมูลมากที่สุด ใช้วิธีแบ่งกลุ่มย่อย ผลที่เกิดขึ้น

ผู้เข้าร่วมมีการแก้ไข และเพิ่มเติมข้อมูล วิเคราะห์แนวทางการบริหารกลุ่มในอนาคต จากศักยภาพกลุ่ม ชุมชนที่มีอยู่ คือ ทุน ทรัพยากร คน และการจัดการ ซึ่งมีอยู่ในทุกกลุ่ม ในชุมชนเราสามารถพัฒนาได้เพราะเรามีศักยภาพอยู่บ้างแล้ว เพียงเพิ่มการบริหาร นักส่งเสริม ในทางที่ดี ในที่ประชุมสรุป “ ในการพัฒนาต่อไปคนที่ผู้นำ ทุกกลุ่ม ทุกองค์กรต้องเป็นแบบอย่างที่ดีหรือต้องปฏิบัติตัวเองก่อน มีการเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน หรือเรียนรู้จากภายนอก เช่น การศึกษาดูงาน แล้วนำมาปรับใช้ในชุมชน ”

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

ในช่วงสรุปผู้เข้าร่วมน้อย เนื่องจากติดภาระกิจส่วนตัว ต้องมีการนำข้อสรุปมาคุยกันอีกครั้ง บางกลุ่มมีการสร้างจินตนาการในการทำงานไว้ล่วงหน้า เติมเต็มเป้าหมายการทำงานกลุ่ม และการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ในด้านข้อมูลบางกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเนื่องจากช่วงเวลาการเก็บข้อมูล กับวิเคราะห์ข้อมูลห่างกันเกินไป หรือมีการเปลี่ยนแปลงหลังจากการเก็บข้อมูลของทีมวิจัย

งานที่สี่

การเรียนรู้ประสบการณ์การบริหารกองทุน โดยการศึกษาดูงาน

หลังจากที่ได้ศึกษาข้อมูลชุมชนซึ่งทางทีมได้ใช้ระยะเวลาในการศึกษายาวนานมาก เมื่อผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ทำให้กรรมการกลุ่มต่าง ๆ และสมาชิกในชุมชน ได้มองเห็นอดีตตนเอง รากเหง้าของชุมชนโกตา ลักษณะทางสังคม แล้วยังได้รู้รูปแบบการบริหารกองทุนของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน แต่การเรียนรู้แค่เพียงกลุ่มในชุมชนจะทำให้เรามีมุมมองที่แคบ กรรมการส่วนใหญ่อยากไปเรียนรู้ข้างนอก ว่าชุมชนที่เขามีการบริหารกองทุนแล้วสามารถนำไปพัฒนา

ชุมชนโดยรวมได้นั้น เขาทำกันอย่างไร ทีมจึงได้มาวิเคราะห์ หาสถานที่ร่วมกับแกนนำ ซึ่งการหาหรือตั้งกล่าว เห็นว่าควรไปศึกษาดูงานที่บ้านทรายขาว ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา เพราะเป็นชุมชนมุสลิม เป็นหมู่บ้านชาวสวนยางขนาดเล็ก และความเป็นอยู่แถบชานเมืองเหมือนกับบ้านโกตา เมื่อได้ข้อสรุปทางทีมวิจัยจึงได้ประสานงาน กับกรรมการชุมชนบ้านทรายขาว มีการเตรียมพื้นที่ และประสานงานกับกับผู้ที่เข้าร่วมศึกษาดูงาน

ประชุมเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาดูงาน

วันที่ 20 พฤษภาคม 2546 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา เป็นการประชุมแกนนำ คณะกรรมการกลุ่ม 12 คน ทีมวิจัย 3 คน เป็นการประชุมเพื่อกำหนดวัน เวลา ความต้อง เป้าหมายการกำหนดผู้เข้าร่วม ในการไปศึกษาดูงาน และมีการเตรียมกำหนดการ ร่วมกันจัดทำ เอกสารประกอบการศึกษา

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

แกนนำกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นในการไปศึกษาดูงาน เช่น เป้าหมาย ความต้องการ และร่วมวางกำหนดการ โดยให้ผู้เข้าร่วม มีส่วนในกระบวนการและเปรียบเสมือนเป็นเจ้าของงานนี้ด้วย

ศึกษาดูงานบ้านทรายขาว ต.ทุ่งหวัง อ.เมือง จ.สงขลา

ศึกษาดูงานบ้านทรายขาว เมื่อวันที่ 24 – 25 พฤษภาคม 2546 ผู้เข้าร่วมซึ่งเป็นคณะกรรมการกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา จำนวน 18 คน ทีมวิจัย 3 คน ความคาดหวังเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันภายในชุมชน สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนด้านอื่น ๆ การบริหารจัดการกลุ่มที่หลากหลายในด้านธุรกิจ การบริหารกลุ่มตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อนำมาปรับใช้การบริหารกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา

ลักษณะกระบวนการเป็นไปในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การเล่าสู่กันฟัง และลงพื้นที่ โดยทีมวิจัยอยู่ในฐานะพิธีกร หรือผู้ดำเนินรายการ

บทเรียน และปัญหาอุปสรรค

ทีมวิจัย และแกนนำกลุ่มได้เตรียมกระบวนการศึกษาดูงานที่มีเวลาให้ผู้เข้าร่วมในการซักถามข้อมูลเป็นส่วนตัวกับเจ้าภาพ สามารถผู้เข้าร่วมเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น

ผู้เข้าร่วมที่มีการประสานงานทั้งหมด 25 คน แต่ที่เดินทางจริง 18 คน เนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว

ประชุมสรุปผลจากการศึกษาดูงาน

กลับจากการศึกษาดูงานได้เว้นช่วงระยะในการพูดคุยรูปแบบประชุมของที่มีวิจัย แต่ชุมชนมีความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของกลุ่มและการก่อตั้งร้านค้าชุมชน ที่มีวิจัยเห็นว่าชุมชนเริ่มนิ่งจากการได้เคยกับการทำกิจกรรมต่างๆ การปรับเปลี่ยนที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนที่ได้จากการศึกษาดูงาน มาใช้ประโยชน์อย่างไร และต้องการทำอะไรต่อไปจึงมีการประชุมในวันที่ 6 กันยายน 2546 ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา มีทีมวิจัย 3 คน คณะกรรมการกลุ่มต่างๆที่เข้าร่วมศึกษาดูงานจำนวน 18 คน ทีมวิจัยได้เตรียมเอกสารบันทึกการศึกษาดูงาน แจกกับทุกคนเพื่อเตือนความทรงจำและได้ตั้งคำถามแก่ทุกคนว่า “หลังจากดูงานมีการมาใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง ปรับเปลี่ยนอะไรกับชุมชน กลุ่มอย่างไรบ้าง” คำตอบเริ่มทยอยมา มีการตั้งร้านค้าชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงการบริหารภายในกลุ่ม มีการแบ่งงาน เช่น กลุ่มกองทุนหมู่บ้านลงหุ้นโดยกลุ่มและสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

งานที่ 5

การปรับตัวของกลุ่มต่างๆ ...

เพื่อก้าวสู่รูปแบบการบริหารกองทุนที่เหมาะสมกับชุมชนบ้านโกตา

ประชุมปรับการบริหารกลุ่ม

ต่อเนื่องจากการประชุมสรุปการศึกษาดูงานคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต โครงการกข.คจ. และกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีข้อตกลงร่วมกันว่าจะนำองค์ความรู้ที่ได้จากภายนอก นำประสบการณ์ที่มีอยู่ในชุมชนที่ตีมาปรับใช้ ซึ่งมีการประชุมในแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

วันที่ 24 สิงหาคม 2546 มีทีมวิจัย 4 คน กรรมการกลุ่ม 7 คน คุยเพื่อหาแนวทางการบริหารกลุ่ม โดยการย้อนมองจากการริเริ่มก่อตั้งกลุ่ม มีความตั้งใจที่จะบริหารเงินที่ปลอดจากดอกเบี้ย ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ใช้ระบบการขายสินค้า มีสินค้ามาแลกเปลี่ยน แต่ช่วงเวลาที่ผ่านไป ไม่สามารถทำได้จริง เนื่องจากจำนวนเงินที่สมาชิกต้องซื้อสินค้าสูงเกินความสามารถที่กลุ่มจะให้เครดิต จึงมีความจำเป็นต้องทำสัญญาขายสินค้า สมาชิกต้องนำเงินไปซื้อสินค้าเองโดยการสมทบเงินเพิ่มเติม

แต่เมื่อไปดูตามหลักศาสนาต้องมีตัวสินค้าแลกเปลี่ยนจริง คณะกรรมการมีการปรึกษาหารือมาเรื่อยๆ ใช้การพูดคุยตามธรรมชาติ เมื่อมีการพบปะกัน และใช้การประชุม

หลังจากการศึกษาดูงานมีการพูดคุย เรื่องการทำธุรกิจของชุมชน จนมีการนัดประชุมที่มัสยิด มีคณะกรรมการมัสยิด ตัวแทนกลุ่ม การพูดคุยยังเน้นย้ำการทำธุรกิจตามแนวทางของอิส

ลาม กรรมการกลุ่มออมทรัพย์คุยต่อเรื่อยๆ หลังจากการประชุมสามารถหาแนวทางโดยใช้ทองเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเงินตราของกลุ่ม (รายละเอียด หน้า)

นอกจากนั้นคณะกรรมการได้พัฒนาระบบการบริหารสินค้าเพิ่มจากเดิมที่มี ปุ๋ยเคมี ตามฤดูกาล เช่น การทำนา สวนยางพารา และอีกตัวหนึ่งคือการรจกรยานยนต์ให้กับสมาชิก และยังปรับการจ่ายสวัสดิการ เป็นเงิน 100 บาท โดยการวิเคราะห์การใช้จ่ายในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมามีแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนต่างๆของกลุ่ม

จากแผนงานที่พูดคุยโดยกรรมการกลุ่ม เมื่อมีการประชุมใหญ่สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ประจำปี 2545 ได้นำเสนอแนวคิดนี้ต่อสมาชิกในวันที่ 13 กันยายน 2546 จากคำที่ว่าใช้ทองเป็นสื่อกลางนั้นจะเป็นอย่างไร มีการยกตัวอย่าง ทดลองการขายทองเชิงปฏิบัติการ ในเวทีประชุม จนสมาชิกส่วนใหญ่เห็นด้วย และประเด็นอื่นๆที่กล่าวมาแล้ว

ผลจากการประชุม/พูดคุย สร้างความมั่นใจในการทำงานของคณะกรรมการมากขึ้น พูดได้เต็มปากเต็มคำว่า “ปลอดภัยเป๊ย” คนที่เคยลังเลก็ตัดสินใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิก มีคนรุ่นใหม่มาเป็นกรรมการ เรียนรู้การทำงานชุมชนและกลุ่มมากขึ้น

โครงการแก้ไขปัญหาค่าความยากจน (กขคจ.)

วันที่ 30 กันยายน 2546 ทีมวิจัย 4 คน คณะกรรมการโครงการกข.คจ. 5 คน ผู้สนใจ 2 คน นัดคุยเพื่อหาแนวทางการเดินต่อไปของจำนวนเงินที่คงเหลืออยู่ในโครงการ ได้สรุปบทเรียนการทำงาน 5 ปี ที่ผ่านมามีสรุปว่าในการเดิน การเคลื่อนไหวของกองทุนอยู่สภาพหยุดนิ่ง ไม่มีคณะกรรมการ สมาชิกไม่ผ่อนส่ง การพูดคุยครั้งนี้ได้ค้นหาทางออกการทำงานต่อไปคือ

- ◆ กำหนดเป้าหมายในโครงการต้องการเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ สร้างงานได้จริง
- ◆ คัดเลือกคณะกรรมการชุดใหม่ที่มาบริหารงาน จากสมาชิก
- ◆ กำหนดวันทำการกลุ่มที่ชัดเจน
- ◆ กำหนดการผ่อนชำระเป็นรายเดือน ในวันทำการ/ต่อสัญญา
- ◆ มีค่าธรรมเนียมในการใช้ประโยชน์ของกองทุนในคราวต่อไป

จากทางออกดังกล่าวจะต้องมีการประชุมสมาชิกที่มีอยู่เดิมมากำหนดโดยประชุมในวันที่ 11 ตุลาคม 2546 ก่อนหน้าการประชุม ทีมวิจัยได้มีแผนวางแผนการประชุม เพราะปัญหามีการบ่มเพาะมานาน สมาชิกยังไม่เข้า ค่ายไม่ออก ทุกคนเป็นหนี้กับกองทุน คาดว่าหลายคนไม่กล้าเสนอแนวคิด ดังนั้นผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นประธานโดยตำแหน่งและเป็นทีมวิจัย นำการประชุมใช้วิธีการแบ่งกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม ให้โจทย์ ให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็นตามประเด็น การแบ่งกลุ่มย่อยเป็นตัวช่วย เป็นเวทีเล็กๆที่ผู้เข้าร่วมง่ายต่อการเสนอความคิดเห็น และใช้วิธีนำเสนอในกลุ่มใหญ่เพื่อมาหาข้อสรุป

ผลที่ได้จากทุกเวที เนื่องจากใช้วิธีการระดมความคิด เป็นความคิดของหลายๆคน ที่ร่วมเติมเต็มลงมตร่วมกันโครงการได้เดินต่อ โดยที่สมาชิกมาต่อสัญญา และผ่านชำระเป็นรายเดือน

กองทุนหมู่บ้าน

การประชุมพูดคุยของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอยู่ทุกเดือนในวาระการประชุมทุกครั้ง จะมีการสรุปบทเรียนการทำงาน แล้ววิเคราะห์หาทางออก นำมาทดลองใช้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยทีมวิจัยให้โอกาสที่มีการประชุมร่วมแลกเปลี่ยน

งานที่หก

บอกเล่าสิ่งที่เราทำ ...แก่ผู้คนในชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง

เวทีนำเสนอผลงานกองทุนชุมชนบ้านโกตา

จากการประชุมกลุ่มต่างๆ ทีมวิจัยได้มีโอกาสเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยต่อที่ประชุม ทำให้มีข้อตกลงร่วมกันที่จะจัดทำเวทีนำเสนอข้อมูลของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน เพื่อให้ได้ช่วยกันเรียนรู้บทเรียนที่ได้เกิดขึ้น ซึ่งมีทั้งบทเรียนที่ดี ประสบความสำเร็จและบทเรียนที่ไม่ถูกต้องซึ่งต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกันไปขึ้น นอกจากนี้ก็ได้เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกลุ่ม กองทุน ได้เข้าร่วมในเวทีนี้ด้วยเพื่อเป็นการเปิดมุมมองของคนทำงานด้านนี้อีกวิธีหนึ่ง ทำให้วันที่ ... เดือน พ.ศ.2546 ได้เกิดบรรยากาศของการบอกเล่า โดยการเสวนา และมีแผ่นนิทรรศการให้ชมและถ่ายทอดข้อมูล

กระบวนการเตรียมงาน

๒๑ เตรียมข้อมูล จัดทำนิทรรศการ

พวกเราทีมวิจัย ร่วมกับแกนนำกลุ่มต่าง ๆ ได้มีการเตรียมข้อมูลที่ต้องการนำเสนอต่อผู้เข้าร่วมในเวที โดยการแบ่งภาระให้แต่ละกลุ่มไปทำข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มตัวเอง โดยใช้ข้อมูลที่ได้ทำวิจัยบางส่วน และข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุดที่ต้องหาเพิ่มเติม มาทำเป็นนิทรรศการ ซึ่งทีมงานทั้งหลายต้องจัดการภารกิจส่วนตัวและครอบครัวกันก่อนในช่วงกลางวัน ทำให้เวลากลางคืน ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา เต็มไปด้วยผู้คนที่มาช่วยกันทำนิทรรศการ ช่วยกันพิมพ์ออกแบบ ดิด ปะ บ้างก็เป็นกำลังใจโดยการมานั่งตั้งวงจังกาบ(พูดคุย) ตีมน้ำชา - กาแฟ ซึ่งบรรยากาศเช่นนี้เป็นไปอยู่เกือบสัปดาห์ ก่อนที่จะมีงานเวที

๒๒ ประสานงานผู้เข้าร่วม

ทีมวิจัยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่ต้องการเชิญเข้าร่วม ซึ่งได้มีการเชิญนายอำเภอละงู(คุณสมพิศ หาญณรงค์)มาเป็นประธานเปิดงานเสวนา นอกจากนี้ก็มีส่วนราชการ เช่น พัฒนาการ ธนาคารออมสิน ธกส. เกษตรฯ และองค์กรพัฒนาเอกชน และพี่น้องในชุมชนบ้านโกตา

๒.๑ เตรียมสถานที่และอาหารการกิน

ได้รับการหนุนช่วยจากทีมแม่บ้านในโกตา มารับผิดชอบเรื่องการเตรียมอาหาร และเครื่องดื่ม และทีมพ่อบ้าน ได้จัดเตรียมสถานที่ประสานงานยืมเดินท์ โต๊ะ เก้าอี้จากมัสยิดบ้านโกตา

กระบวนการในเวที

มีการจัดรูปแบบเวทีเป็นการเสวนา ให้ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา เป็นผู้เข้าร่วม โดยมีคุณวัชระ ทิพย์ทอง เป็นผู้ดำเนินรายการ ซึ่งประเด็นในการเสวนา ได้สะท้อนรูปแบบการบริหารกลุ่ม และการปรับตัวหลังจากมีการทำงานวิจัยเรื่องการวิจัยในชุมชนโกตาขึ้น หลังจากการเสวนา นายอำเภอละงู ก็ได้ให้โอวาท และแสดงความชื่นชมชุมชนโกตาที่มีความพยายามที่จะให้กองทุนต่าง ๆ ที่มีอยู่เกิดการจัดการให้เกิดประโยชน์กับชุมชนโกตาโดยรวมให้มากที่สุด และเห็นด้วยกับการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิก และยินดีให้ความร่วมมือ และพร้อมที่จะหนุนช่วยงานของชุมชนต่อไป

ผลที่เกิดขึ้น

1. กรรมการกลุ่มต่าง ๆ ทีมวิจัย ได้มีส่วนในการจัดทำนิทรรศการ ซึ่งทำให้เกิดความสุจริตร่วมคณะทำงาน มีบรรยากาศของการดูแลช่วยเหลือที่อบอุ่นเป็นกันเอง
2. ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยได้มีการถ่ายทอดสู่ชาวบ้านในชุมชนบ้านโกตา
3. องค์การที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งกลุ่ม การบริหารกองทุน ได้มีข้อมูลเพื่อการปรับใช้ในการทำงานต่อไป
4. นักเรียนโรงเรียนบ้านโกตาชั้น ป.5 – ป.6 ได้มาเรียนรู้และฟังการเสวนา และการสนทนานิทรรศการ ซึ่งเป็นพื้นฐานการรู้จักชุมชนตนเอง นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งให้เด็ก

งานที่เจ็ด

แลกเปลี่ยน..เรียนรู้..กับทีมวิจัยอื่น ๆ

เวทีอบรมนักวิจัยท้องถิ่น

วันที่ 22-23 ตุลาคม 2545

ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ากะช่อง อ.นาโยง จ.ตรัง

สิ่งที่ได้จากเวที

ในการอบรมเป็นการเรียนรู้งานวิจัยท้องถิ่น การทำงานกับชุมชน เช่น การลงพื้นที่งานวิจัยเพื่อเก็บข้อมูล การวิเคราะห์แหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล การปฏิบัติตัวของนักวิจัยทางทีมวิจัยนำมาปรับใช้ในการทำงาน

เวทีสรุปบทเรียนโครงการวิจัยในข่ายการประสานงาน สกว.สตูล

วันที่ 28-29 ธันวาคม 2545 ณ ลาภวนารีรีสอร์ท อ.ละงู จ.สตูล

สิ่งที่ได้จากเวที

การเข้าร่วมสรุปบทเรียนมีกลุ่มโครงการวิจัยทั้งหมด 3 โครงการ ได้แก่ โครงการฟื้นฟูชนบท บ้านมุสลิม บ้านท่ามาลัย โครงการหมอยาพื้นบ้านอำเภอเขาชัยสน จ.พัทลุง และโครงการศึกษาการบริหารกองทุนที่เหมาะสมในชุมชนบ้านโกตา เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลการทำวิจัยของแต่ละโครงการ สรุปเนื้อหาสิ่งที่ทำมาแล้ว ใช้องค์ความรู้อะไรบ้างในการทำงาน เป้าหมายสูงสุดในการทำวิจัย เหตุปัจจัยที่มีผลกระทบต่องานวิจัย ในเวทีทางวิทยากร และผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันและกัน มีการสรุปผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย คืองานวิจัยเปรียบเสมือนการเดินทาง จึงมีต้นทาง กลางทาง และปลายทาง การทำงานต้องมีขั้นตอน มีช่วงเวลา ดังนั้น ผลที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยต้องมีในแต่ละช่วงไม่ใช่ผลจะเกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

เป็นวิทยากรนำเสนอการทำโครงการวิจัยท้องถิ่น ให้กับ โครงการฝึกอบรมนักวิจัยโครงการนาร่องภาคใต้

วันที่ 8 มกราคม 2546 ณ ลาภวนารีรีสอร์ท อ.ละงู จ.สตูล

สิ่งที่ได้จากเวที

ในเวทีนี้ทางทีมวิจัยได้มีโอกาสนำเสนอโครงการวิจัย วิธีการทำงาน ผลที่ได้จากการทำงานในส่วนของผลของโครงการ ผลที่เกิดขึ้นกับทีมวิจัย บทเรียนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้กลุ่มโครงการวิจัยในโครงการนาร่องภาคใต้ ที่จะเริ่มทำการวิจัย ซึ่งทีมวิจัยได้ฝึกการนำเสนอข้อมูลแลกเปลี่ยนข้อมูล ได้รับฟังข้อคิดเห็นในการทำงาน

งานที่แปด

งานพัฒนาทีม

การที่เราได้รวมกันเป็นทีมวิจัยครั้งนี้ ในทีมแต่ละคนเองก็มีเงื่อนไขส่วนตัว การพัฒนาระบบคิด ระบบการทำงานยังไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นภายใต้กระบวนการทำงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่ง

ที่พวกเราต้องช่วยกันพัฒนาตนเอง ช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงาน เพิ่มเติมเต็มส่วนที่ขาด ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ลักษณะการประชุม การพูดคุยทำความเข้าใจกันตลอดเวลา ซึ่งในการเตรียมงาน หรือเตรียมกิจกรรม ก็จะมีการประชุม ว่าใครสามารถทำอะไรได้บ้าง ต้องพัฒนาตนเองส่วนไหน ช่วงระหว่างการดำเนินกิจกรรม ก็มีการเสนอแนะ บอกกล่าวกันตลอด โดยไม่มีการโกรธเคือง หรือไม่พอใจกัน เพราะทุกคนยอมรับได้ในคำติชม หรือแนะนำของเพื่อนร่วมทีมหรือแม้แต่ชาวบ้าน หรือบุคคลอื่นที่เข้ามาองการทำงานของพวกเขาอยู่

นอกจากนั้นการประชุมจะเป็นการติดตามงาน สรุปข้อมูล สรุปบทเรียนการทำงาน ในช่วงที่ผ่านมาทีมวิจัยได้พูดคุยจนเกิดความใกล้ชิดสนิทกันมากขึ้น เกิดการเรียนรู้ในการเตรียมการ การสรุปข้อมูล การวิเคราะห์ ในการประชุมแต่ละครั้งทีมวิจัยจะนำกรณี เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมาพูดคุยวิเคราะห์ จากเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้นมีผลต่อการทำงานวิจัย งานกลุ่ม กองทุน อย่าง

บทเรียน และปัญหา อุปสรรค

การสรุปข้อมูลทีมวิจัยไม่สามารถมาปะติดปะต่อได้ เนื่องจากประสบการณ์การจดบันทึก และการสรุปข้อมูลที่ทิ้งช่วงเวลานานเกินไป

บทที่ 3

รู้จักชุมชนบ้านโกตา

ชุมชนบ้านโกตาในอดีต

บ้านโกตา แปลว่า “กำแพง” เดิมเรียกบ้านโกตาว่า “หนาบโหย๊ะเหนื่อ” เป็นพื้นที่เนินเขา และทะเลตั้งแต่เขาดกน้ำ¹ มาตามเชิงเขาอุกกลมใต้พระเทาะ² ไปถึงเขาแดงใต้พระจีน³ ทางทิศตะวันตกเฉียงไปจนออกทะเลใหญ่ มีคนชื่อโหมรวบรวมสมาชิกตั้งบ้านเรือนขึ้นประมาณ 7 ครอบครัวอยู่ที่บริเวณวังผีพา⁴ และชาวบ้านทั้งหมดได้ให้นายโหมเป็นผู้ปกครองหรือเป็นเจ้าเมือง เรียกว่ารายาโหม ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชนในขณะนั้น รายาโหมได้ชักชวนชาวบ้านบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำไร่ ทำนา เป็นอาชีพหลักในขณะนั้น และได้ก่อสร้างกำแพงเมืองโดยให้ชาวบ้านขุดคูล้อมรอบหมู่บ้าน และเอาดินที่ขุดคูไปทำกำแพง

ต่อมาได้มีสามพี่น้องมาจากภูเก็จ หรือนาเลตาเส๊ะ คือ ผู้เป็นพี่ชื่อว่าซาเร็บ คนกลางชื่อว่ารอบบี และคนน้องเป็นผู้หญิงชื่อว่าโหมสุหรี ได้พากันมาอาศัยในชุมชนเรียกว่าบ้านนาร ต่อมาชาวบ้านแถบนั้นเรียกว่า ไต่ระวาเร็บ ไต่ระรอบบี เนื่องจากคนทั้งสองเป็นคนดื้อดันไม่ยอมใคร ทั้งสองคนพี่น้องไปมาหาสู่บ้านโกตาเป็นประจำ รู้จักคุ้นเคยกับคนในหมู่บ้าน ส่วนรายาโหมหรือพระยาโหมก็อยู่ในกำแพงล้อมรอบหรืออยู่ในวัง ชอบกินอาหารประเภทดิบ เช่น ดับแพะ ดับควาย ดับวัว ครั้งหนึ่งคนที่มีหน้าที่เชือดแพะถวาย นำดับแพะไปล้างที่คลองใกล้หมู่บ้านบังเอิญมีจระเข้มาชิงเอาดับแพะไป คนมีหน้าที่เชือดแพะใจกลัวพระยาโหม เลยฆ่าเด็กเอาดับไปถวายพระยาโหม เมื่อพระยาโหมกินเข้าไปก็รู้ว่าไม่ใช่ดับแพะ เลยถามคนเชือดแพะ ว่าที่แท้จริงแล้วเป็นดับอะไร ซึ่งรู้สึกอวยยิ่งกว่าดับแพะอีก หลังจากนั้นสั่งให้นำดับเด็กมาประกอบอาหารกินอยู่เรื่อย ในช่วงนั้นพระยาโหมซึ่งอยู่ในอำนาจชอบนางโหมสุหรีน้องสาวไต่ระวาเร็บ ไต่ระรอบบี จะเอามาเป็นเมียอยู่ภายในวังแต่พี่ชายของนางโหมสุหรีทั้งสองต้องรบกันเพราะมีความเห็นแตกต่างในกันนให้

¹ เขาดกน้ำ ลักษณะของแหลมเขาที่ยื่นลงไปใต้น้ำ ในช่วงหลังได้มีการระเบิดเขาเพื่อเปิดเส้นทางไปสู่ตำบลเขาขาว ปัจจุบัน คือบริเวณเขตรอยต่อระหว่างหมู่บ้านโกตา กับเขาขาว

² เขาอุกกลม สาเหตุเรียกเขาอุกกลมคือ คนที่ชอบเล่นลูกกลมนิยมนำลูกกลมไปปักไว้บริเวณยอดเขา เมื่อโดนลมพัดจะมี เสียงดัง

³ เขาแดง ในยุคสมัยหนึ่งบริเวณแถบนั้นเป็นทะเลยาวมาถึงบ้านโกตา และมีปลาแดงชุกชุมบริเวณเขาอุกนั้น ปัจจุบัน อยู่ฝั่งตะวันตกของทางหลวงแผ่นดินสายละงู – พังงา ตรงข้ามกับร้านละงูคำวัสตุก่อสร้าง

⁴ วังผีพา เป็นที่ชาวบ้านไปขอเครื่องแต่งงานเช่นถ้วย ชาม ชุดแต่งงานเจ้าสาว ชาวเขาบนถ้ำผีพาจะหย่อนลงมา ให้ และต้องส่งคืนหลังจากเสร็จงาน ใครแต่งงานครั้งต่อไปก็ไปขออีก

น้องสาวไปเป็นเมียพระยาโหมจนเกิดกีนน้ำคนบาง⁵ และอยู่ในช่วงที่ชาวบ้านเล็งเห็นแล้วว่าถ้าขึ้นให้พระยาโหม หรือ พระยางอกเขียว⁶ กินดับเด็ก เด็กในหมู่บ้านคงหมด เกิดการขับไล่พระยาโหมออกจากเมือง จนในที่สุดนางโหมสุหรีต้องหนีไปภูเกิด หรือเกาะลังกาวิ (ไม่ทราบชัดเจน) ส่วนการขับไล่พระยาโหม ชาวบ้านไล่มาจนต้องนำทรัพย์สินสมบัติชี้ข้างหนี ชาวบ้านไล่ตามจนเกือบทันพระยาโหมโยนเงินทอง ชาวบ้านจึงเก็บสมบัติ พระยาโหมเลยทิ้งช่วงไปอีก ชาวบ้านไล่เกือบทันอีกพระยาโหมโยนสมบัติอีก

ในการต่อสู้ระหว่างไ้ชะเรียบ ไ้ชะรอบปี และพระยาโหม เรื่องนางโหมสุหรี จากบ้านโกตาผ่านไปทุ่งหนึ่งซึ่งมีการต่อสู้ ไ้ชะเรียบถูกช้างพระยาโหมเหยียบจมดิน ไ้ชะรอบปีตาย ในตอนหลังเรียกทุ่งนั้นว่า ทุ่งตอละ⁷ หลังจากนั้นพระยาโหมไปสร้างเมืองใหม่ที่วังสวา⁸

หลังจากหมดยุคของพระยาโหมใช้การปกครองระบบแขวง (ผู้ใหญ่บ้าน) ซึ่งมีแขวงสาอาด มาจากเลือกตั้งกันเองในปัจจุบันฉันทามติ คูแลลูกบ้าน ตัดสินความ ไกลเกลี้ย ถ้าไกลเกลี้ยไม่ได้ ส่งดาไ้ชะ⁹ ในตอนนั้นดาไ้ชะสาหาก อยู่ที่สี่แยกมหาจัน (ธนาคารกรุงเทพ สาขาละงูปัจจุบัน) หลังจากนั้นมิตั้งผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าคุ้มบ้าน (ผู้ช่วย)ดังนี้

1. นายบ้านแดง หลินุ่ม
2. นายบ้านเลี่ยน ต้นประดิษฐ์ เริ่มมีการใช้นามสกุลเป็นครั้งแรก
3. นายบ้านเขียว หลีเคราะห์ พ.ศ. 2449
4. นายบ้านตอละห์ หลีเคราะห์ พ.ศ. 2487 (รักษาการแทนนายเขียว หลีเคราะห์)
5. นายบ้านเลิศ โอมณี พ.ศ. 2488
6. นายบ้านไร่ หวันสู พ.ศ. 2496
7. นายบ้านกอหนี่ โอมมณี พ.ศ. 2526

⁵ กีนน้ำคนบาง คือเป็นการสาบานระหว่างไ้ชะเรียบ และไ้ชะรอบปี สาเหตุจากความขัดแย้งในการยกน้องสาวคือนางเลือดขาวให้กับพระยาโหม (ไ้ชะเรียบยกให้แต่ไ้ชะรอบปีไม่ยกให้ ทำให้เกิดความแตกแยกกัน เลยกินน้ำคนละแห่งกัน โดยที่ไ้ชะรอบปีกินน้ำลำห้วยปากคูหนง ไ้ชะเรียบกินน้ำคลองละงู)

⁶ พระยางอกเขียว ชาวบ้านให้สมญานามพระยาโหมกินดับเด็ก

⁷ ทุ่งตอละช การเลิกการต่อสู้หรือย่ำศึก จากกันระหว่างพระยาโหมกับไ้ชะเรียบและพรรคพวก ปัจจุบันอยู่ระหว่างบ้านทุ่งหม้าย กับบ้านหัวควน

⁸ วังสวา มาจากที่พระยาโหมเป็นเพื่อนกับไ้ชะอุไ้ และไ้ชะอุไ้และบิรารมาช่วยชุดคูเพื่อสร้างกำแพงเมือง (ปัจจุบันเรียกว่าปากคู) พระยาโหมหุงข้าวหม้อเล็ก เพราะมีข้าวอยู่นิดเดียว กินหม้อแรกไม่หมด พอตกเย็นเอาข้าวที่เหลือมาสมกับน้ำกะทิ เรียกว่า "สวา"(ข้าวหรือผสมกัน เหมือนกล้วยบวชชี "สวากกล้วย") ในตอนหลังจึงเรียกสถานที่นั้นว่า "วังสวา" น้ำมีตลอดปีไม่เคยขาด และมีสีขุ่นเหมือนน้ำกะทิ ปัจจุบันอยู่ได้สะพานร้อยเมตร

⁹ ดาไ้ชะ ผู้ในศาสนาอิสลามตัดสินความ ไ้ไกลเกลี้ยข้อพิพาท (ผู้พิพากษา)

8. นายบ้านวิรัช โอมณี พ.ศ. 2543

ในอดีตบ้านโกตาเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่ใหญ่ที่สุด เช่น หม้อดิน ออม (ที่สำหรับใส่น้ำลักษณะคล้ายโ่ง แต่รูปทรงแบนกว่าและมีขนาดเล็กกว่า) ไห และอื่นๆ มีเรือโคก (เรือลำภาลำใหญ่) จากทะเลใหญ่เข้ามาทางลำคลองละงูมาจอดรับที่ท่าเรือ (บริเวณหนองน้ำตายบ้านนายแอ สงคง) ในการทำต้องไปเอาดินที่ควนดินหม้อซึ่งอยู่ในหมู่บ้าน ในยุคแขวงสาอาดสามารถทำได้ 100 ลูกภายใน 7 วัน มีโรงตีเหล็กทำกันเองในหมู่บ้าน

ประเพณีและการละเล่น ในสมัยนั้นมีการละเล่นเรียกว่า “ทอกบอก”¹⁰ นอกจากนั้นประเพณีแต่งงานซึ่งชาวบ้านจะช่วยกันเป็น 15 วัน 15 คืน การสู่ขอเมียพ่อแม่เป็นคนจัดการให้เจ้าสาว เจ้าบ่าวไม่เคยได้คุยกันเรื่องแต่งงานเลย

¹⁰ ทอกบอก การละเล่นที่เอากระบอกละไม้น้ำ ใส่น้ำขี้ผึ้ง (เป็นเหรียญเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 เซนติเมตร เป็นเงินประจำเมืองในสมัยนั้นมีรูปเจ้าเมือง และเขียนภาษาอาหรับ) ใส่น้ำ แล้วกระเทก เพลง “ถ้าไม่เบี้ยวไม่ไปดอกหัวใดจนขึ้นโคลน ชี้นำเอยตึงแดร์กตึง” “ลาดคัลลาลายสองรองไว้ถ้า”

บ้านโกตาปัจจุบัน

บ้านโกตาเป็นพื้นที่ล้อมรอบด้วยภูเขา และลำคลองระนาบทั้งสองด้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 2,387 ไร่ พื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นที่นา รองลงมาเป็นพื้นที่สวนยางพารา และพื้นที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน โดยมีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	จดภูเขา
ทิศใต้	จดคลองละงู
ทิศตะวันตก	จดลำห้วยลังกา และภูเขา
ทิศตะวันออก	จดคลองละงู

จำนวนประชากร

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 218 หลังคาเรือน ประชากรทั้งหมด 709 คน แบ่งชาย 340 คน หญิง 369 คน

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

บ้านโกตาเป็นหมู่บ้านที่มีภูเขา และลำคลองระนาบทั้งสองด้านของหมู่บ้าน ในอดีตการตั้งบ้านเรือนจะปลูกบริเวณชายคลอง เนื่องจากใช้คลองเป็นเส้นทางคมนาคมเป็นหลัก และใช้ในการขนส่งสินค้า ลักษณะบ้านจะเป็นบ้านไม้ มีใต้ถุน หลังคาหน้าจั่ว ทุกๆบ้านจะมีชานอยู่หน้าบ้านสำหรับใช้ต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน

ในปัจจุบันการตั้งบ้านเรือนใช้ถนนเป็นหลักในการปลูกบ้าน บ้านใดอยู่ใกล้ถนนต้องย้ายมาใกล้ถนน เพื่อลดภาระในการเดินทาง ลักษณะบ้านเรือน เป็นคอนกรีตชั้นเดียว หรือสองชั้น

เส้นทางคมนาคม

บ้านโกตาอยู่ใกล้กับตลาดสดละงูประมาณ 3 กิโลเมตร เขตเทศบาลตำบลกำแพงทางด้านทิศตะวันตกมีถนนที่ผ่านหมู่บ้านคือ สายละงู - ฉลุง มีทางแยกถนนโกตา – ท่งนางแก้ว ทั้ง 2 สายนี้เป็นทางผ่านไปยังตลาดละงู และมีถนนที่ใช้สัญจรภายในหมู่บ้านอีก 3 สาย มีทั้งถนนคอนกรีตลาดยาง ลูกรัง

การเมืองการปกครอง

การปกครองเป็นลักษณะการปกครองท้องถิ่นของกระทรวงมหาดไทย มีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มีการยกระดับเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเมื่อประมาณ 6 ปี สมาชิก อบต.สมัยที่ 2

ฝ่ายปกครอง	นายวิรัช	โอมณี	ผู้ใหญ่บ้าน
	นายอาชีวัน	ขุนเศษ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
	นางเนตรนภา	ซาชะ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
	นายจรรยา	หวันสู	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
	นายอานนท์	หลงหัน	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
ฝ่ายการเมืองท้องถิ่น	นายกอหนี่	โอมณี	นายกอบต.กำแพง
	นายอาเศษ	จิเหม	สมาชิกอบต.

สาธารณสุข

ด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน มีอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐานเป็นผู้คอยให้ความดูแลด้านสุขภาพ การจัดทำขอมูลด้านสาธารณสุข ชีววัดขึ้นเด็ก คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะใช้บริการโรงพยาบาลละงู ซึ่งอยู่ใกล้หมู่บ้านมากที่สุด ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร นอกจากนั้นให้บริการคลินิกเอกชนในตำบลละงู ซึ่งมีจำนวน 5 แห่ง ระยะทาง 4 กิโลเมตร

การศึกษา

การศึกษาในหมู่บ้านแยกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนบ้านโกตาเป็นสถานศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 – 2 และ ป.1 – ป.6 มีนักเรียนทั้งหมด 135 คน เป็นเด็กในหมู่บ้าน และเด็กมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือ บ้านคลองขุดซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามของคลองละงู

2. ศูนย์อบรมจริยธรรมบ้านโกตา เป็นสถานที่เปิดการเรียนสอนทางด้านศาสนาอิสลาม ซึ่งเกิดจากการตระหนักของคนในหมู่บ้านสำหรับการศึกษาด้านศาสนา ตามหลักคำสอนศาสนาอิสลาม การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นที่คนมุสลิมต้องใฝ่หา ดังคำสอนที่บอกว่า “ จงศึกษาเถิด ถึงแม้ว่าความรู้นั้นจะอยู่ไกลถึงเมืองจีน ” และยังบอกอีกว่า “ จงศึกษาหาความรู้จนกระทั่งถึงหลุมฝังศพ ” จึงมีการส่งเสริมโดยการจัดตั้งโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามที่มัสยิดบ้านโกตา โดยความร่วมมือร่วมใจ ออกทุนสร้างโรงเรียน และจ้างครูผู้สอน

ส่วนระดับการศึกษาอื่นๆอยู่ภายนอกหมู่บ้านตั้งแต่ระดับมัธยมขึ้นไป ซึ่งเด็กในชุมชนส่วนใหญ่มีการศึกษาต่อระดับมัธยม จนถึงระดับอุดมศึกษา

สาธารณูปโภค

ระบบสาธารณูปโภคในหมู่บ้านค่อนข้างจะสมบูรณ์ มีถนนตัดผ่านเกือบทุกหลังคาเรือน มีไฟฟ้าใช้โทรศัพท์ภายในหมู่บ้าน 58 เครื่อง โทรศัพท์สาธารณะ 4 เครื่อง และโทรศัพท์มือถือ 107 เครื่อง ในด้านน้ำกินน้ำใช้เกือบทุกครัวเรือนมีบ่อน้ำเพื่อใช้บริโภค ในช่วงฤดูแล้งใช้น้ำในคลองสระ ในการอุปโภค บริโภคตามครัวเรือน นอกจากนั้นใช้ในการเกษตร ปลูกผัก ทำสวน

ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี

ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ครัวเรือน ศาสนาพุทธ ครัวเรือน มีมัสยิดบ้านโกตาเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลาม เช่น ละหมาดวันศุกร์ (ผู้ชายมุสลิมทุกคนต้องไป) ละหมาดวันกับคืนละ 5 เวลา และเป็นสถานที่ประชุมของหมู่บ้าน และองค์กรต่างๆ และการพบปะพูดคุยของคนในชุมชนหลังจากการละหมาด

ด้านเทศกาลหรือประเพณีต่างๆส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม ดังนี้

1. โกนผมเด็กแรกเกิด คือ การโกนผมเด็กแรกเกิดเมื่อสายสะดือหลุด หรือมีอายุครบ 7 วันเพื่อทำความสะอาดเด็กน้อย นิยมทำข้าวเหนียวเหลืองกับแกงไก่ ตั้งสำรับไว้สำหรับหมอบำรุง ส่วนที่เหลือก็จะทำนุหรี (ทำบุญ) กับญาติมิตร เมื่อโกนผมแล้วนำผมไปขัง ถ้าเด็กมีน้ำหนักเท่าไรก็นำเอาทองไปขังเท่ากับน้ำหนักของเส้นผมแล้วนำทองไปบริจาคให้กับใครก็ได้ ซึ่งจะทำตาม แบบอย่างของท่านนบี (พระศาสดาของศาสนาอิสลาม) เพื่อให้เป็นสิริมงคลกับเด็ก
2. ขึ้นเปลเด็ก หมายถึง การให้พระแก่เด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีจิตใจมีศีลธรรม , จริยธรรม ไม่ให้ลืมนศาสนาอิสลาม ถึงแม้จะอยู่ในฐานะอะไรก็ตาม(เมื่อโกนผมเสร็จก็จะขึ้นเปลเด็ก)
3. เข้าสุนัต คือ การขลิบปลายอวัยวะเพศของเด็กผู้ชาย (ภาษาท้องถิ่นเรียกว่า การเป็นแขก) มีการทำนุหรีเพื่อเป็นกำลังใจให้กับเด็ก ในวันที่ผู้ใหญ่จะแจกเงินทองให้กับเด็ก
4. คำมัลฮัฎรอ่าน หมายถึงการทำพิธีกรรมในการจบอัลกุรอานครบ 3 รอบ สาเหตุที่คำมัลฮัฎรอ่าน เพราะได้สืบทอดมาตั้งแต่สมัยของท่านนบีมุฮัมมัด (ซล.) การจบอัลกุรอาน เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของผู้ที่เรียนจบหลักสูตร เปรียบเสมือนการได้รับปริญญาบัตร เป็นการบอกย่ำว่าได้เรียนรู้อัลกุรอาน เป็นวิชาที่ติดตัวไม่รู้ลืม

5. พิธีวาสลิ้ม คือ งานแต่งงานของคู่บ่าวสาว คนในชุมชนจะมาช่วยทำข้าวเหนียวกวนแดงหรือ ข้าวเหนียวกวนขาว ก่อนวันแต่ง 2-3 วัน ความหมาย คือ ให้คู่บ่าวสาว มีความอ่อนหวาน มีความรักเหนียวแน่นต่อกันและกันเหมือนกับข้าวเหนียวกวน และช่วยจัดทำอาหาร บริการในงานอีกด้วย

6. งานยานาชะ (งานศพ) หมายถึงการทำบุญให้กับคนที่ตายจาก จะทำอาหาร เช่น ข้าวขนมเลี้ยงผู้ที่มาร่วม บางพื้นที่ทำข้าวกินกันในตอนกลางคืนหลังจากละหมาดอิซาห์ จะมีตั้งแต่ 3 วัน 7 วัน 27 วัน 100 วัน นอกจากนั้นมีการขอตุอา(ขอพร)ต่อพระเจ้า

7. งานเมาลิต หมายถึง วันคล้ายวันประสูติของท่านนบีซึ่งตรงกับวันที่ 12 เดือน รอบีอุลเอาวัล (เรียกตามภาษาอาหรับ) งานเมาลิตนี้คนในท้องถิ่นที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีฐานะพอมีพอกินได้จัดฉลองวันคล้ายวันเกิดของท่านนบีมุฮัมมัด (ซล.) ที่บ้านของตัวเอง แต่ส่วนมากนิยมทำร่วมกันที่มัสยิด โดยการเรียไรเงิน และสิ่งของจากชาวบ้านทำอาหาร ขนมเอาไปกินร่วมกันในพิธี

8. วันฮารีรายอ คือ งานเทศกาลพบญาติของศาสนาอิสลาม ในหนึ่งปีมีอยู่สองเทศกาล คือ 1) ฮารีรายออีดิลฟิตรี หมายถึง วันออกจากการถือศีลอดและเป็นการบริจาคซากาต (จำเป็นสำหรับคนที่นับถือศาสนาอิสลาม) ต้องบริจาคตั้งแต่ถือศีลอดได้ 27 วัน จนถึงก่อนละหมาดฮารีรายอ 2) ฮารีรายออีดิลอัฎฮา เป็นวันสำคัญที่เกี่ยวกับพิธีฮัจ (ณ นคร เมกกะ) และเป็นวันที่มีพิธีกรรมในการทำกูรบัน (กูรบัน หมายถึงการเชือดสัตว์เป็นพลีทาน เพื่อบริจาคให้ผู้ที่ยากลำบากที่อยู่ในชุมชน)

9. ถือศีลอด หมายถึง การละเลิกลาอาหารทุกชนิดภายในหนึ่งเดือนที่เป็นวาฮิบ (จำเป็น) เพื่อให้ระลึกถึงคนที่อดอยาก ลำบากไม่มีอะไรจะกิน และทำให้จิตใจมีเมตตาเอื้ออาทร เพื่อเจริญรอยตามแบบอย่างของท่านนบีมุฮัมมัด(ซล.) ในครั้งนั้นท่านนบีมุฮัมมัด(ซล.) ได้อพยพจากนครเมกกะไปยังนครมาดีนะะ ระหว่างทางได้มีศัตรูตามล่าและท่านได้เข้าไปซ่อนตัวในถ้ำหิรรอฮ์พร้อมสหายคนสนิท ซึ่งขณะนั้นท่านไม่มีอาหารที่จะกิน และขณะเดียวกันพระเจ้าได้ประทานโองการให้ท่านนบีและสหายได้ถือศีลอดในถ้ำจำนวน 3 วัน เพื่อให้พบกับความยากลำบาก ในปัจจุบันจะมีการถือศีลอดภายใน 1 เดือน ใน 1 วันจะเริ่มอดอาหารตั้งแต่ตี 5 ก่อนรุ่งเช้าไปจนถึงหลังพระอาทิตย์ตกดินจึงจะสามารถกินอาหารได้ ซึ่งเรียกว่าละศีลอด

อาชีพของคนในชุมชนบ้านโกตา

- อาชีพกรีดยาง • ส่วนใหญ่เป็นส่วนยางในครอบครัวเอง และบางส่วนรับจ้างกรีดยาง
- อาชีพรับจ้าง • ขับรถบรรทุก, ขับรถโดยสาร,
- ก่อสร้าง(รับเหมาก่อสร้างบ้านให้กับคนในชุมชน และภายนอกชุมชน)
- พนักงานร้านค้า , พนักงานธุรกิจเอกชน

- ข้าราชการ • ครู, พนักงานรัฐวิสาหกิจ, ลูกจ้างหน่วยงานของรัฐ
- ทั่วไป • ชายของชำ, ชายเสื้อผ้า, ชายของในตลาดสดเช่น ไข่

ส่วนการประกอบอาชีพเสริมของแต่ละครัวเรือนมีดังต่อไปนี้ ปลุกผัก ปลุกผลไม้ ด้วยเหตุผลชุมชนบ้านโกตาอยู่ใกล้คลองละมุ้งน้ำไหลตลอดปีจึงเหมาะสมในการประกอบอาชีพดังกล่าว

องค์กรชุมชน และกลุ่มทางสังคม

องค์กรชุมชนและกลุ่มทางด้านสังคมบ้านโกตานอกจากกลุ่มที่ทำกิจกรรมด้านกองทุนมีดังต่อไปนี้

1. มัสยิดบ้านโกตา เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของอิสลามมีอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่นและคณะกรรมการมัสยิด 10 คน รวมทั้งหมด 13 คน ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางศาสนาภายในหมู่บ้าน กิจกรรมการเรียนการสอนศาสนาของคนในหมู่บ้าน และบริหารงานทั่วไปในมัสยิด
2. กลุ่มแม่บ้านโกตา เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งโดยสำนักงานพัฒนาชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในหมู่บ้าน เสริมสร้างอาชีพ
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านโกตา เป็นกลุ่มคนจัดตั้งเพื่อดูแล และติดตามการเรียนการสอนของโรงเรียน เสริมกิจกรรมการเรียนการสอน
4. กลุ่มกิจกรรมทางด้านอาชีพ
 - 4.1 กลุ่มเลี้ยงปลา เป็นกลุ่มที่จัดตั้งเองโดยชาวบ้านเพื่อเสริมอาชีพ การเรียนรู้กันเอง
 - กลุ่มปลุกผัก เป็นกลุ่มคนที่รวมตัวกันปลุกผักในที่เดียวกันแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน

ทรัพยากรธรรมชาติ

1. แม่น้ำละมุ้ง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า คลองละมุ้ง เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านรอบหมู่บ้านโกตา ชาวบ้านใช้น้ำในลำคลองสำหรับการเกษตร และใช้อุปโภค-บริโภคในครัวเรือน
2. ภูเขาบริเวณรอบๆหมู่บ้าน เป็นภูเขาที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีป่าไม้ และสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น ลิง เลียงผา นกเงือก

บทที่ 4

กระบวนการก่อเกิด การบริหารจัดการ และพัฒนาการของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านโกตา

กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

ก่อตั้ง เมื่อ วันที่ 6 กันยายน 2541

วันทำการกลุ่ม ใช้วันอาทิตย์แรกของเดือนเป็นวันทำการกลุ่ม

ที่ทำการ ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานบ้านโกตา ต่อมาพัฒนาเป็นสำนักงานของกลุ่ม
เลขที่ 203 หมู่ที่ 7 ตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

1. อยากให้สมาชิกในหมู่บ้านมีเงินสะสม และมีสวัสดิการทางสังคมร่วมกัน
2. สมาชิกได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพและด้านเศรษฐกิจ
4. ส่งเสริมให้มีการทำธุรกิจร่วมกัน
5. ให้มีการพัฒนาสังคม ชุมชนร่วมกัน
6. มีเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูลของสมาชิกในชุมชน

เป้าหมายสูงสุด คือ สมาชิกในชุมชนมีความอยู่ดี กินดี มีความสุข ครอบคลุมอบอุ่น
ชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

กระบวนการก่อเกิด

เกิดจากการที่ได้มีผู้เข้าไปร่วมงานเรียนรู้ แนวคิด การทำกิจกรรมกับองค์กรพัฒนาเอกชน หรือโครงการสธอานามัน จ.สตูล ได้มีการนำแนวความคิดมาชวนพูดคุยกับพี่ – น้อง คนในหมู่บ้าน ซึ่งการพูดคุยได้เริ่มขึ้นจาก 1 – 2 คน จนได้มีแกนนำในการจัดทำกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้น ประมาณ 6 คน ต่อมาแนวความคิดก็ได้ขยายมากขึ้น มีการพูดคุยทั้งในระดับกลุ่มเล็กตามบ้านเรือน ร้านน้ำชา จนเริ่มมีการประชุมครั้งแรก เพื่อตัดสินใจ ได้มีผู้เข้าร่วมประมาณ 30 คน ซึ่งได้ให้มีการ

เริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตาอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 6 กันยายน 2541 สมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 105 คน เงินสะสมเริ่มแรกจำนวน 3,340 บาท โดยให้ผู้ต้องการสมัครเป็นสมาชิก ต้องลงหุ้น หุ้นละ 10 บาท โดยสามารถลงหุ้นได้ไม่เกิน 10 หุ้น

การบริหารจัดการกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่ม

สมาชิกเริ่มแรกในการก่อตั้งกลุ่ม ร่วมยกร่างกฎระเบียบ และจัดประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น ในเวทีประชุมครั้งนั้นได้ทำการคัดเลือกกรรมการขึ้นมา 1 ชุด วิธีการเลือกตั้ง คือให้สมาชิกเสนอชื่อบุคคลที่อยากให้เป็นการโดยไม่จำกัดจำนวน และใช้วิธีการลงคะแนนเสียงโดยให้สมาชิกกาบัตรเลือกตั้ง บุคคลที่ได้คะแนนสูงสุด 7 คน ได้เป็นกรรมการ ซึ่งถือเป็นกรรมการสมัยแรก คือ

- | | | |
|-----------------|----------|-----------------|
| 1. นางเนตรนภา | ชาชะ | ประธาน |
| 2. นายวิรัช | โอมณี | รองประธาน |
| 3. นายเลาะ | โชะติก | เลขานุการ |
| 4. นายตาบ | หวันหมาน | เหรัญญิก |
| 5. นายอาภรณ์ | หวันสุ | ผู้ช่วยเหรัญญิก |
| 6. นางมานี | หยี่เหม | ผู้ช่วยเหรัญญิก |
| 7. นางสาวลักษณ์ | อุสมา | บัญชี |

ที่ปรึกษากลุ่ม

1. นายสมพงษ์ หลีเคาะห์
2. นายอำมาตย์ มินเด็น
3. นายสมจิตร มินเด็น

กฎระเบียบ กติกา กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

สมาชิกชุดแรกได้ร่วมกันกำหนดกฎระเบียบของกลุ่ม จากกการพิจารณาร่างกฎระเบียบที่ผ่านการยกร่างของคณะกรรมการและที่ปรึกษากลุ่ม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดรายละเอียดต่างๆ เช่น กำหนดอัตราเงินลงหุ้น วันเวลาในการทำการ บทบาทหน้าที่ของสมาชิก ต้องมาประชุมร่วมกัน ปีละ 3 ครั้ง เพื่อรับรู้ข้อมูล การทำงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

เงินสัจจะ

สมาชิกต้องมาฝากเงินในอัตราที่ลงหุ้นไว้ทุกเดือน ซึ่งเปรียบเสมือนการตั้งมั่นในสัจจะร่วมกันของสมาชิก ถ้าสมาชิกมีการขาดเงินต้องเสียค่าปรับเดือนละ 10 บาท เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ตรงต่อเวลา

การหมุนเวียนการบริหารเงินทุนของกลุ่ม

การให้สมาชิกกู้ยืม

เมื่อมีการระดมเงินออมครบ 6 เดือน จึงได้มีการประชุมเพื่อยก่างระเบียบ การกู้ยืมเงิน ซึ่งรูปแบบการกู้ยืมเงินมีดังนี้

1. กู้แบบสามัญ (โดยให้บุคคลค่าประกัน 1 คน สามี่หรือภรรยารับรอง) ในวงเงิน 1,000 บาท ซึ่งถือเป็นรูปแบบแรกที่ได้กำหนดให้มีการหมุนเงินของกลุ่ม
2. กู้ยืมเงินแบบสัจจะค่าประกัน(ใช้สมุดบัญชีเงินออมค่าประกัน) โดยกำหนดวงเงินสมุดบัญชีมี 1,000 บาท ให้ยืม 2,000 บาท วงเงินสมุดบัญชีมี 2,000 ให้ยืม 3,000 บาท วงเงินสมุดบัญชีมี 3,000 ให้ยืม 4,000 บาท วงเงินสมุดบัญชีมี 4,000 บาทขึ้นไปให้ยืมได้มากกว่าเงินที่มีในสมุดบัญชี จำนวน 2,000 บาท
3. แบบหลักทรัพย์ค่าประกัน เกิดแนวความคิดการใช้หลักทรัพย์ค่าประกัน เนื่องจาก ในช่วงการทำงานสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ มีความเดือดร้อนจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากกว่ายอดเงินที่มีอยู่ในสมุดสัจจะ ทำให้ไม่สามารถกู้ยืมเงินได้ตามรูปแบบที่มีข้างต้น จึงได้มีการคิดรูปแบบใหม่ขึ้นโดยใช้หลักทรัพย์ ค่าประกัน(โฉนด นส.3ก) ในวงเงิน 10,000 บาท

กิจกรรมที่ผ่านมาของกลุ่ม

การพัฒนาคน(กรรมการ / สมาชิก)และพัฒนากลุ่ม

จากการบริหารกลุ่มมา เห็นว่า กรรมการของกลุ่มที่มีก็เป็นคนในชุมชนยังขาดประสบการณ์ในด้านการบันทึก การจัดทำรายงาน การทำบัญชี การนำเสนอข้อมูลและการประชุมอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม จึงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และฝึกอบรม

ตั้งแต่เริ่มต้นจัดตั้งกลุ่ม ได้มีการฝึกเรื่องการทำบัญชี แก่กรรมการทุกคน โดยมีการหมุนเวียนไปตามบ้านต่างๆของกรรมการแต่ละคน โดยใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ซึ่งจากการฝึกอบรมบัญชีหมุนเวียนกันนี้เองทำให้กรรมการมีความสามัคคีและสนิทสนม เข้าใจกันมากขึ้น

กลุ่มออมทรัพย์โกตาได้ร่วมกับกลุ่มออมทรัพย์ในเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน จ.สตูล ในการไปศึกษาดูงานการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ และการทำธุรกิจชุมชน ที่ กลุ่มออมทรัพย์เครือข่ายบ้านเกาะหมาก ในเขตทะเลสาบสงขลา จ.พัทลุง และกลุ่มออมทรัพย์บ้านปอกุล อ.สิงหนคร จ.สงขลา

นอกจากนี้ได้มีการอบรม เรื่องการจับประเด็น การบันทึก การเขียนรายงาน การนำเสนอ ข้อมูล การเรียนรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประชาชน เช่น รัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และร่วมงานขับเคลื่อนขององค์กรภาคประชาชน

ขายเครื่องมือเพื่อการเกษตรของชาวสวนยางและชาวนาแก่สมาชิก

หลังจากมีการบริหารงานของกลุ่มมาระยะหนึ่ง ได้มีการตั้งวงจ้งกาบ(เวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย) กลุ่มเล็กๆ จึงได้มีการวิเคราะห์เห็นความจำเป็นของสมาชิกในการประกอบอาชีพ เช่น ฤดูกาลทำนามีการใช้ปุ๋ย และจากวิถีชีวิตชาวสวน ซึ่งเป็นวิถีส่วนใหญ่ของคนในชุมชน ได้พัฒนามาเป็นการใช้เครื่องตัดหญ้า ทางกลุ่มและสมาชิกได้เสนอทางกลุ่มให้มีบริการ ขายปุ๋ย และเครื่องตัดหญ้า และสินค้าการเกษตรอื่นๆ ให้แก่สมาชิก โดยให้สมาชิกมาผ่อนชำระกับกลุ่ม

การเข้าร่วมโครงการการจัดสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก (เมนู 5)

เมื่อเดือน พฤศจิกายน 2542 ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จ.สตูล ได้ เสนอโครงการจัดสวัสดิการสังคมเร่งด่วนผู้ยากลำบาก(เมนู 5) โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) โดยมีกลุ่มออมทรัพย์ในเครือข่ายเข้าร่วม 11 หมู่บ้าน โดยจัดผู้ยากลำบากโดยแบ่งทุนเป็น 2 ประเภท

1. ทุนส่งเสริมอาชีพ (ทุนหมุนเวียน) สำหรับ ผู้ยากลำบากที่สามารถประกอบอาชีพได้
2. ทุนสวัสดิการ(ให้เปล่า) ผู้ยากลำบากที่ประกอบอาชีพไม่ได้ เช่น คนพิการ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เด็กกำพร้า นักเรียน คนชรา

สำหรับกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา ได้รับสนับสนุนเงินทุนส่งเสริมอาชีพ (ทุนหมุนเวียน) จำนวน 138,500 บาท ผู้ยากลำบาก 11 คน และได้รับทุนสวัสดิการ (ให้เปล่า) จำนวน 170,000 บาท ผู้ยากลำบาก 23 คน

การทำกลุ่มข้าวเกรียบ

เมื่อปี 2542 กลุ่มแม่บ้านเกษตรได้รับการสนับสนุน อุปกรณ์การทำข้าวเกรียบ จากเกษตรอำเภอละงู ซึ่งมีแกนนำที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา ได้เสนอให้กลุ่มออมทรัพย์เข้าบริหารจัดการ แต่เนื่องจากกลุ่มไม่มีความพร้อมในการบริหาร แกนนำเป็นผู้หญิงมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการผลิต และยังขาดที่เก็บอุปกรณ์ ทางกลุ่มออมทรัพย์ได้จัดกิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลการกุศล เพื่อหาทุนในการสร้างโรงเรือนการทำข้าวเกรียบ และได้มอบหมายให้กลุ่มออมทรัพย์ดูแลการจัดการด้านการบริหารทั้งหมด ดังนั้นในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้เป็นประสบการณ์ให้กลุ่มออมทรัพย์มีแนวคิดในการดำเนินการช่วยเหลือสังคม คือมีการจัดกิจกรรมการแข่งขันฟุตบอลหาทุน ในการปรับปรุงโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามบ้านโกตา ปัจจุบันกลุ่มข้าวเกรียบ ได้หยุดดำเนินการ

การทำธุรกิจโรงสีข้าวกล้อง

เมื่อ ปี 2542 ทางคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ร่วมกับสมาชิกจัดทำโครงการโรงสีข้าวกล้องเพื่อชุมชน โดยเสนอต่อ อบต.กำแพง ได้รับการอนุมัติวงเงิน 89,923 บาท และได้ทำข้าวกล้องขายอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง และได้หยุดดำเนินการ ในปัจจุบันมีการดำเนินการสีข้าว เพียงอย่างเดียว ภายใต้การบริหารของกลุ่มออมทรัพย์

การประชุม

ประชุมคณะกรรมการ มีทั้งหมด 47 ครั้ง เป็นการหารือ และวิเคราะห์สถานการณ์กลุ่มวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ สรุปผลการดำเนินงาน

ประชุมสมาชิก •สามัญ 4 ครั้ง ประเด็นในการพูดคุย แจ้งผลดำเนินการ การตัดสินใจในกรณี ต่าง ๆ การจัดสรรผลกำไร ปรับปรุงกฎระเบียบ เช่น การจัดสวัสดิการ ค่าตอบแทนคณะกรรมการ

•วิสามัญ 8 ครั้ง ประเด็นพูดคุย การจัดทำโรงสีข้าว จัดทำโครงการจัดสวัสดิการเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก ประชุมพิจารณาผู้ยากลำบาก การจัดทำกฎระเบียบกลุ่ม

ผลจากการบริหารกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

ในระยะเวลา 4 ปี (กันยายน 2541- สิงหาคม 2545)

1. จำนวนเงินทั้งหมด 310,790 บาท จำนวนสมาชิก 231 คน
2. เกิดกองทุนต่างๆ ในกลุ่มออมทรัพย์ ดังนี้
 - กองทุนเงินออมสัจจะ ซึ่งเป็นเงินสัจจะที่สมาชิกได้สะสมกันมา
 - กองทุนธุรกิจชุมชน ได้ดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจของกลุ่ม เช่น สีข้าว
 - กองทุนสวัสดิการเพื่อสังคม โดยช่วยเหลือสมาชิกไปแล้วในด้านการช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาล คืนละ 50 บาท ไม่เกิน 5 คืน / คน / ปี และให้สมาชิกที่เสียชีวิต 500 บาท / ราย
 - กองทุนพัฒนาสังคม ใช้ในกิจกรรมด้านสังคมที่ผ่านมาได้ช่วยสนับสนุน โรงเรียนบ้านโกตา
 - กองทุนพัฒนากลุ่ม ได้ใช้การพัฒนากลุ่ม เช่น ค่าเอกสาร เครื่องคิดเลข สมุดบัญชี เครื่องเขียน การประชุมกรรมการและสมาชิก ฯลฯ
- 3.มีการจัดค่าตอบแทนให้คณะกรรมการ 50 บาท/คน ในวันทำการพร้อมค่ากาแฟ 50 บาท
- 4.บทเรียนจากการบริหารกลุ่มออมทรัพย์ คณะกรรมการได้เรียนรู้การบริหารตั้งแต่จุดเริ่ม

ต้น มาสู่การบริหารกลุ่ม เช่น ทำบัญชีเป็น บันทึกเป็น นำเสนอเป็น เป็นแกนนำในการประชุม คณะกรรมการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้นอย่างมีเหตุผล สร้างความผูกพันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิก

5. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านทุน ในการประกอบอาชีพ ลดต้นทุนในการใช้จ่าย ภายในครัวเรือน

6. บทเรียนของชุมชน คือกลุ่มที่เกิดจากการคิดภายในชุมชน สามารถพัฒนาตัวเองโดยคน ในชุมชน

ปัจจัยเอื้อที่ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ประสบความสำเร็จ

1. สมาชิกเชื่อถือคณะกรรมการบริหารในด้าน ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ และการทำงานเป็นทีม
2. มีการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้เป็นประจำ (การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ) ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมที่ราบรื่น
2. มีที่ทำการกลุ่ม วัน เวลา ชัดเจน และมีการปฏิบัติเป็นประจำทำให้สมาชิกรู้จักคุ้นเคยกับกลุ่ม
4. กลุ่มไม่มีข้อจำกัดในการพัฒนากลุ่ม เช่น ข้อจำกัดขององค์กรที่สนับสนุนกลุ่ม
5. กลุ่มสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบได้ตามความต้องการของสมาชิก ทำให้สมาชิกทำผิดกติกามีน้อย
3. มีการประชุมประจำเดือนสม่ำเสมอทั้งในส่วนคณะกรรมการ และสมาชิก
4. มีการนำข้อคิดเห็นของสมาชิกมาพูดคุย ปรึกษาหารือ
5. คณะกรรมการเสียสละในการทำงานให้กับกลุ่ม
6. สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจในการบริหารกลุ่ม และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
7. มีการได้ร่วมประชุมกับงานส่วนนอก (ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จ.สตูล)

ปัญหาอุปสรรค

1. สมาชิกบางรายกู้เงินแล้วมีการชำระคืนไม่ตรงต่อเวลา มีเพียง 5%
2. ช่วงปีแรกก่อตั้งมีการวิพากษ์วิจารณ์ ของคนภายนอกที่ไม่เป็นสมาชิก
3. ทิศทางการมองผลประโยชน์จากกลุ่มไม่เหมือนกัน บางรายไม่สอดคล้องกับกลุ่ม
4. การสะดุดของกิจกรรมการทำธุรกิจที่ไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มาจากความไม่เหมาะสมของอุปกรณ์

วิธีการแก้ปัญหา

1. ตั้งตัวแทนติดตามหนี้สินตามกรณี
2. ใช้เวทีประชุมกรรมการและที่ปรึกษาเป็นเรื่องๆ แล้วแต่กรณี
3. ใช้การพบปะสังสรรค์ทำความเข้าใจ

ความต้องการพัฒนากลุ่มในอนาคต

1. ทำธุรกิจกลุ่ม
2. อยากให้กลุ่มเป็นที่พึ่งของคนในชุมชนด้านสวัสดิการ และอาชีพ
3. มีการจัดสรรค่าตอบแทนคณะกรรมการที่เหมาะสมกับทุกยุคทุกสมัยตามความเจริญก้าวหน้าของกลุ่มออมทรัพย์
4. มีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สมาชิกเข้าใจเหมือนกรรมการ

การปรับตัวและพัฒนาการหลังจากการทำวิจัย

กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตาดำเนินกิจกรรมเข้าสู่ปีที่ 5 ซึ่งถือเป็นต้นแบบในการจัดการบริหารกองทุนของทุกกลุ่มในบ้านโกตา ในการพูดคุยหลายครั้ง หลังจากการศึกษาดูงานกับโครงการวิจัย มีการปรับปรุงดังนี้

ด้านการเงิน การหมุนทุน

เดิมมีการหมุนทุนในรูปแบบให้กู้ยืมเป็นเงินและซื้อ - ขายสินค้า ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม ในเรื่องดอกเบี้ย จึงให้บริการด้านสินค้าเพียงอย่างเดียว โดยให้บริการแล้วดังนี้

1. ประเภทขายรถจักรยานยนต์ ในยอดเงินหุ้น 10,000 บาทขึ้นไป ดาวน์ 20% และกลุ่ม 10% กรณียอดเงินหุ้นไม่ถึง 10,000 บาท ให้ใช้เงินสดเพิ่มเติมเงินหุ้นเป็นเงินประกันให้ครบตามจำนวน 10,000 บาท ทุกกรณีให้เสียเงินประกัน พ.ร.บ. และประกันรถหายของปีแรกพร้อมค่าทะเบียน
2. ขายทองรูปพรรณ ให้กับสมาชิกในราคาเงินผ่อนโดยคิดกำไร 10% ของราคาทองคำ
3. ขายสินค้าอื่น ๆ ให้สมาชิกสั่งซื้อได้ตามปกติ และค่าบริการของสัญญาเป็นเงิน 25 บาท
4. วงเงินค้ำประกันในการซื้อสินค้า และซื้อทองให้ใช้เงินค้ำประกัน 2 ใน 3 ของเงินหุ้น

ด้านสวัสดิการ

ค่านอนโรงพยาบาล 100 บาท/คน ไม่เกิน 5 คืน/ 1 ปี สมาชิกเสียชีวิตจ่าย 500 บาท

ด้านพัฒนาสังคม

จัดสรรให้กลุ่มเอื้ออาทรบ้านโกตาดูแลและบริหารด้านกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในชุมชน

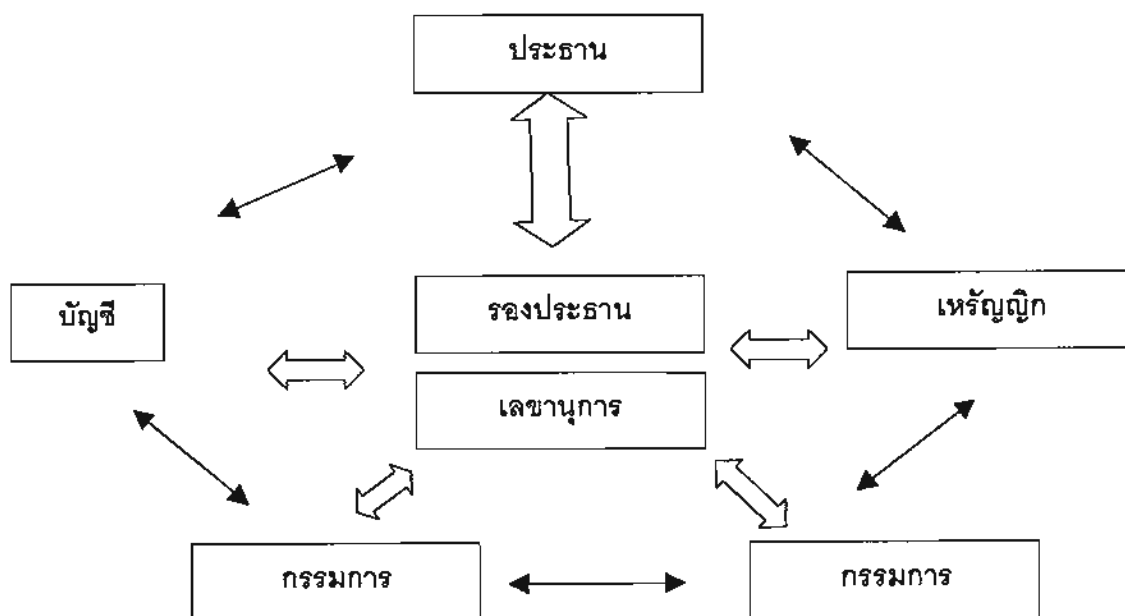
การปันผลของแต่ละกองทุน

1. ปันผลคืนให้สมาชิก	40 %
2. ปันเข้ากองทุนธุรกิจ	10 %
3. ปันเข้ากองทุนสวัสดิการ	20 %
4. ปันเข้ากองทุนพัฒนากลุ่ม	10 %
5. ปันเข้ากองทุนพัฒนาสังคม	10 %
6. โบนัสกรรมการ	10 %

การบริหารจัดการกลุ่ม

กลุ่มออมทรัพย์ได้ดำเนินกิจกรรมเข้าสู่ปีที่ 5 มีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารมาบ้าง แต่คงกรรมการชุดเก่าอยู่ และเพื่อเป็นการถ่ายทอดวิธีการทำงาน เปิดโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ของคณะกรรมการและสมาชิก จำเป็นต้องให้คนใหม่เข้ามาเรียนรู้การบริหาร ดังนั้นการประชุมใหญ่ประจำปี ได้คัดเลือกกรรมการชุดใหม่ และเป็นผู้หญิง เข้ามาทำงาน จำนวน 3 คน นอกจากนั้นเพิ่มระบบจัดการสำนักงาน ด้านการจัดเก็บเอกสาร เอกสารกลุ่มทุกชิ้นจะอยู่ที่ทำการกลุ่ม โดยการเพิ่มอุปกรณ์สำนักงานบางส่วนเข้ามา

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา



รายชื่อคณะกรรมการชุดปัจจุบัน

- | | | |
|-------------|-------|--------|
| 1. นายวิรัช | โอมณี | ประธาน |
|-------------|-------|--------|

2. นายยุโธ๊ะ	สันเจริญ	รองประธาน
3. นายตาบ	หวันหมาน	เหรัญญิก
4. นายอาภรณ์	หวันสู	ผู้ช่วยเหรัญญิก
5. นางมานี	หยี่เหม	ผู้ช่วยเหรัญญิก
6. น.ส.สุกัญญา	สงคง	บัญชี
7. นายฮาชีซัน	ขุนเศษ	บัญชี

ที่ปรึกษา

1. นายสมพงษ์ หลีเคราะห์
2. นายอำมาตย์ มินเดิน
3. นายสมจิตร มินเดิน

ผู้ตรวจสอบกิจการ

1. นายสมหารา หมันเล๊ะ
2. นางกรีย๊ะ หลีเคราะห์

กองทุนหมู่บ้านบ้านโกตา

กระบวนการก่อเกิด

กองทุนหมู่บ้านโกตา ก่อตั้งเมื่อ วันที่ 21 สิงหาคม 2544 จากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จำนวนสมาชิกเริ่มแรกจำนวน 72 ราย และมีกลุ่มที่เป็นสมาชิก 3 กลุ่ม คือ กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา กลุ่มเกษตรทำสวนตำบลกำแพง

มีการระดมทุนภายในหมู่บ้านเป็นทุนเริ่มแรก จำนวน 1,200 บาท เป็นการถือหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 10 บาท สามารถฝากภายใน 1 ปีจำนวนเงิน 120 บาท เมื่อได้รับอนุมัติเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน 1,000,000 บาท

ระเบียบข้อบังคับของกองทุนเริ่มแรกจากการประชุมก่อตั้งกองทุนหมู่บ้านเมื่อได้เลือกกรรมการแล้วจากนั้นที่ประชุมจึงได้เสนอให้คณะกรรมการร่างข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการใช้เวลาในการพิจารณากลับกลองข้อบังคับแต่ละข้อ โดยเฉลี่ยแล้วได้ครั้งละ 2 ข้อต่อวัน จนครบตามข้อบังคับกองทุนในด้านต่างๆ หลังจากนั้นจึงเสนอร่างข้อบังคับต่อที่ประชุมสมาชิกร่วมพิจารณาโดยสมาชิกให้ปรับเปลี่ยนจากเงินกู้เป็นเงินข้อใช้กองทุน เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงได้ประกาศใช้เป็นข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน

การหมุนทุน การให้สมาชิกใช้ประโยชน์จากกองทุน

ในปัจจุบัน(เดือนกันยายน 2545) กองทุนหมู่บ้านมีเงินสะสมจำนวน จำนวน 33,978.13 บาท จำนวน สมาชิก 94 คน และได้เริ่มดำเนินการปล่อยเงินกู้ในครั้งแรก วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 โดยได้ดำเนินการปล่อยเงินกู้ไปแล้วจำนวน 33 ราย ยอดเงินปล่อยกู้ 630,000 บาท โดยมีการดำเนินกิจกรรมในรูปของ การให้ทุนหมุนเวียน ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย โดยมุ่งเป้าหมายที่การพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิกวงเงินกู้ โครงการละ 20,000 บาท และเงิน ดอกเงิน 5,000 บาท

ในการขอใช้เงินกองทุนสมาชิกต้องจัดทำโครงการซึ่งระบุรายละเอียดโครงการให้ชัดเจน คือ ลักษณะโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ รายละเอียดงบประมาณ การชำระคืนเงินกองทุนต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อพิจารณาโดยมีการสอบถามรายละเอียดโครงการ สถานะทางการเงินของผู้จัดทำโครงการในกลุ่มต้นสังกัด และอื่นๆ เมื่อพิจารณาแล้วเสร็จจะอนุมัติโครงการ หรือให้กลับไปพัฒนาโครงการตามประเด็นที่คณะกรรมการให้ไป

ผลที่ได้จากการบริหารกองทุน

ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในด้านการตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกไม่ทั่วถึงในแง่ของการใช้เงินกองทุน(ขอกู้) จากปัญหาของสมาชิกบางรายที่ติดขัดมิติของคณะกรรมการเกี่ยวกับคุณสมบัติของสมาชิกบางข้อ เช่น ภาระหนี้สินโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจน (กขคจ.) และจากกรณีที่ไม่มีโครงการที่เหมาะสมในการขอใช้เงินกองทุน หรือบางคนวิตกกังวลเรื่องไม่สามารถคืนเงินได้ จากการขอใช้เงินกองทุนของสมาชิกนำไปดำเนินการตามความต้องการได้ 90%

ปัจจัยเอื้อที่ทำให้การบริหารกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

1. ความร่วมมือของสมาชิกในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของระเบียบกองทุนและมติของคณะกรรมการ

2. มีรูปแบบการทำงานที่มีการวางกรอบของการพิจารณาเงินกู้ที่ชัดเจน จากแนวคิดที่สามารถทำได้จริง โดยให้สมาชิกประมาณตัวเองได้ในการชำระเงินคืนแก่กองทุน
3. บริหารงานตามหลักศาสนาอิสลามซึ่งไม่มีดอกเบี้ย
4. นำบทเรียนการทำงานของกลุ่มต่างๆที่มีมาก่อนกองทุนหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา กลุ่มกษคจ.
5. คณะกรรมการทำงานเป็นทีม
6. มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง
7. กรรมการมีความเสียสละอย่างจริงจังโดยไม่คำนึงผลตอบแทนจะมีหรือไม่ก็ตาม
8. กรรมการมีความรู้ความสามารถพอสมควร

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานกองทุนฯ

1. การวิพากษ์วิจารณ์ของประชาชนในหมู่บ้าน ในเรื่องการทำงานไม่โปร่งใสของคณะกรรมการของผู้ที่ไม่เข้าใจระบบการทำงานกองทุน
2. สมาชิกบางรายที่ติดขัดกับมติของกองทุนไม่สามารถให้กู้ได้
3. สมาชิกบางรายที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง กฎระเบียบในสัญญา
4. ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการ เช่น เรื่องของบัญชีของทางระเบียบชาติไม่สอดคล้องกับชาวบ้าน ซึ่งไม่มีการให้ความรู้เท่าที่ควร รูปแบบบัญชีในการปฏิบัติไม่ชัดเจนเปลี่ยนแปลงบ่อยจากนโยบายคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และการให้ความรู้เรื่อง
5. การบริหารจัดการ แก่คณะกรรมการโดยรวมมีน้อยกรรมบางคนไม่มีเวลาในการประชุมเพราะภาระของตัวเองที่ส่งผลกระทบไปยังปัญหาข้อ 1. กรรมการมากเกินไปทำให้กรรมการขาดความชัดเจน

แนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่ม

ที่ผ่านมาจะแก้ปัญหาโดยคณะกรรมการ เมื่อกรรมการมีการลาออกหรือว่างลง คณะกรรมการก็จะสรรหาสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานซึ่งมีผลดีมากกว่าที่จะเสนอกรรมการใหม่จากที่ประชุม และเพิ่มการให้ความรู้แก่กรรมการแต่ละคนโดยวิธีการสอนตัวต่อตัว

ความต้องการพัฒนากองทุนในอนาคต

1. สามารถสร้างตัวชี้วัดให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านอยู่ดีกินดีมีความสุข มีอาชีพ มีรายได้ และคณะกรรมการต้องเป็นนักส่งเสริมอาชีพ
2. กลุ่มต่างๆที่มีในหมู่บ้านมีการเกื้อหนุน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. มีกองทุนสวัสดิการให้แก่คนเจ็บ คนป่วย คนที่เสียชีวิต

ปัจจุบัน มี.ค. 46 กองทุนมีสมาชิก 65 คน เงินหุ้น 7,350 บาท(มีนาคม 2546)

การประชุม

- ❖ คณะกรรมการ 27 ครั้ง ประเด็นในการพูดคุย พิจารณาการขอใช้เงินกองทุน สรุปการทำงาน หาแนวทางการทำงานที่ให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น จัดทำแผนการดำเนินงาน
- ❖ สมาชิก 2 ครั้ง ประเด็นในการพูดคุย พิจารณาภาวะเบี้ยบ่าข้อบังคับ ผักการเขียนโครงการ

การปรับตัวและพัฒนาการหลังจากการทำวิจัย

รูปแบบของการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนจะมีการแบ่งการทำงานซึ่งมีการปรับเปลี่ยนทุกครั้งที่มีการประชุม สรุปการทำงานของเดือนจนครั้งสุดท้าย ในวันทำการของกองทุนหมู่บ้าน วันอาทิตย์แรกของเดือน เวลา 09.30 – 16.30 น. และได้มีการแบ่งการทำงานออกเป็นฝ่าย ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายพิจารณาโครงการ,อนุมัติโครงการ
 - นายอำมาตย์ มินเด็น
 - นายวิรัช โอมณี
 - นายดลหาบ ยาบา
 - นายยรรยง สง่า
 - นางเมตตา หล้าย๊ะ
2. ฝ่ายการเงิน ทำหน้าที่เก็บเงินผ่อนชำระเงินขอใช้ และชำระค่าน้ำ และเงินต่าง ๆ
 - นางดวงเดือน กิมมิ่ง
 - นางดวงดาว รัตนะ
3. ฝ่ายบัญชี,เอกสารต่าง ๆ
 - นางเมตตา หล้าย๊ะ
 - นายอำพร หวันสุ
4. ติดตาม,เร่งรัดหนี้สิน
 - นายอาเสด จิเหม
 - นายประเสริฐ หวันสุ
5. ฝ่ายอำนวยการ และตรวจสอบ
 - นายอำมาตย์ มินเด็น

นอกนั้นมีการเปลี่ยนแปลงการจัดทำระบบบัญชีกองทุน เมื่อก่อนจัดทำตามที่เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนแนะนำ มีการเปลี่ยนแปลงมาประมาณ 3 ครั้ง ข้อสรุปในที่ประชุมเพื่อสร้างความชัดเจนในทางการเงิน การบัญชี ทำระบบบัญชีใหม่ ที่ใช้กันทั่วไป

มีข้อเสนอใหม่ในที่ประชุม ประเด็นจำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จากประสบการณ์การทำงานของกลุ่มออมทรัพย์ เปรียบเสมือนกลุ่มที่ มีคณะกรรมการ 7 คนทำหน้าที่ในการ

บริหาร ซึ่ง ให้หลักคิดที่ว่า จำนวนคณะกรรมการเท่าที่จำเป็น สามารถปฏิบัติงานคล่องตัว ไม่เอาตำแหน่งมาเป็นที่ตั้งในการกำหนดจำนวนคณะกรรมการ จึงมีข้อเสนอในที่ประชุมคณะกรรมการกองทุน จะเสนอในที่ประชุมใหญ่สมาชิกให้มีคณะกรรมการ จำนวน 7 คนโดยจัดปรับคณะกรรมการที่ซ้ำซ้อนกับคณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์โกตา และกรรมการบางส่วนที่มีเวลาทำการให้กับกองทุนน้อยเนื่องจากทำงานนอกพื้นที่ หรือ ต่างจังหวัดออก

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.)บ้านโกตา

กระบวนการก่อเกิดของกลุ่ม

เริ่มก่อตั้ง เมื่อเดือนสิงหาคม 2541 ครอบคลุมเป้าหมาย 38 ครัวเรือน มีการสำรวจครอบคลุมเป้าหมายโดยนำข้อมูลมาจาก จปฐ.ของพัฒนาชุมชน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบ โครงการนี้จัดทำขึ้นภายใต้นโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาล การบริหารโครงการใช้หลักต่อไปนี้

1. ช่วยลดช่องว่างและขจัดความจนภายในประเทศที่มีอยู่มากกว่า 3.5 ล้านครัวเรือนให้ลดน้อยลง
2. ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท
3. กระจายรายได้และความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น
4. มุ่งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และใช้ประโยชน์ร่วมกันด้วยการพึ่งพาและเอื้ออาทรต่อกันเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน

กระบวนการขจัดความจนของชุมชน

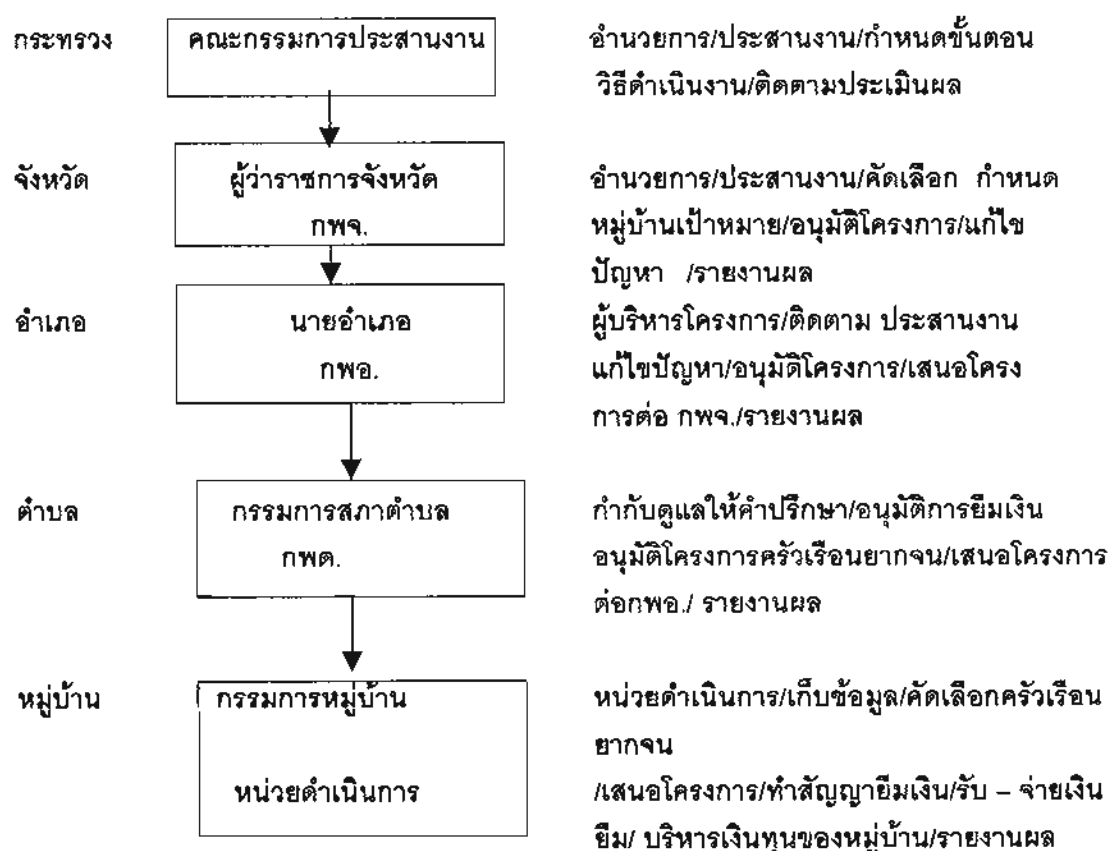
- | | |
|---------------|--|
| ช่วยใคร | ช่วยครัวเรือนที่มีสมาชิกมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 15,000 บาทต่อคนต่อปี |
| ช่วยที่ไหน | เป็นหมู่บ้านที่มีครัวเรือนยากจนมากกว่า 30 % ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดหมู่บ้านตามเกณฑ์ จปฐ. |
| ช่วยเหลืออะไร | 1. กระจายโอกาสให้คนจนในครัวเรือนมีทุนประกอบอาชีพใน 5 ประเภท ได้แก่ เกษตร ช่าง อุตสาหกรรมในครัวเรือน ค้าขาย และอื่นๆเพิ่มรายได้ให้มากกว่า 15,000 บาทต่อปีต่อคนพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นตามเกณฑ์ จปฐ. |

ช่วยอย่างไร 1. เวทีชาวบ้านคัดเลือกหมู่บ้านและครัวเรือนยากจนเป้าหมายใช้เกณฑ์
จปฐ. เวทีเตรียมความพร้อมองค์กร และประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยมีส่วนร่วมในการเรียนรู้
ระดับหมู่บ้าน สนับสนุนเงินทุนจำนวน 280,000 บาท ให้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ย ผู้ยืมต้องส่งเงินเข้า
กองทุนมอบอำนาจให้คณะกรรมการกองทุน กข.คจ.ประจำหมู่บ้านรับผิดชอบการบริหารจัดการ

ใครทำหน้าที่ช่วย

1. ราชการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณ และวิชาการ
2. ชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลรักษา
3. คณะกรรมการกองทุน กข.คจ. ประจำหมู่บ้านบริหารจัดการ
4. ครัวเรือนยากจนเป้าหมายใช้ประโยชน์ และเชื้ออาหารต่อกัน
5. หน่วยงานอื่น เอกชน และท้องถิ่นสนับสนุน

โครงสร้างการบริหารของ กข.คจ.



การบริหารจัดการกลุ่ม

เส้นทางเงินทุน 280,000 บาท ตามโครงการ กข.คจ.

- ขั้นที่ เงินทุนของหมู่บ้าน
- 1 กรมการพัฒนาชุมชน
▼ ขออนุมัติเงินงวด
 - 2 สำนักงบประมาณ
▼ จัดสรร / โอน
 - 3 คลังจังหวัด
▼ กพจ.เบิกจ่าย / สั่งจ่ายเป็นเช็คให้พอ
 - 4 อำเภอ (หน่วยงานย่อย)
▼ กพอ.โอนเงินเข้าบัญชี
 - 5 บัญชีเงินฝากของหมู่บ้าน
▼ กรมกองทุนอนุมัติโครงการ/ ครั้วเรือนเปิดบัญชี
 - 6 จ่ายให้ครั้วเรือนยืม
▼ โอนเข้าบัญชีครั้วเรือน
 - 7 ครั้วเรือนเบิกถอนไปประกอบอาชีพ
▼ กำหนดภายใน 5 ปี
 - 8 ครั้วเรือนคืนเงินยืมให้
▼ กรมการกองทุนนำฝากภายใน 3 วัน
 - 9 เข้าบัญชีเงินฝากของหมู่บ้าน

ขั้นตอนการยืมเงินโครงการกข.คจ.

สมาชิกจะต้องเขียนโครงการ ยื่นเข้ามาให้คณะกรรมการโครงการพิจารณา เมื่อผ่านการพิจารณา ทางคณะกรรมการก็ยื่นต่อไปยังพัฒนาชุมชนอำเภอละงู เมื่อผ่านการพิจารณาของพัฒนาชุมชนระดับอำเภอให้สมาชิกเปิดบัญชีที่ธนาคาร และเงินจะได้รับการโอนเข้าบัญชีโดยไม่ผ่านกรรมการในหมู่บ้าน

การผ่อนชำระคืน

สมาชิกผู้ยืมต้องผ่อนชำระที่ฝ่ายการเงินของคณะกรรมการในหมู่บ้าน กรรมการนำเงินเข้าฝากในบัญชีของโครงการ ในธนาคารกส.

การหมุนเงิน

รอบแรก หมุนเงินได้ 35 ครั้วเรือน หลังจากนั้นจนถึงปัจจุบัน มีการหมุนเงินเพิ่ม ได้ 3 คน เพราะสมาชิกไม่ได้ผ่อนส่งเข้าสู่โครงการ

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

1. สมาชิกไม่ผ่อนเงินกู้
2. กรรมการที่ทำงานเพียงคนเดียวคือฝ่ายการเงิน
3. คนในหมู่บ้านไม่ไว้วางใจกรรมการ
4. ทุนที่ได้กู้ยืมไป ไม่ได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้เสนอมา
5. คณะกรรมการหยุดการทำงานไป บางคนก็มีการลาออก
6. ขาดการประชุมของคณะกรรมการ
7. การหมุนทุนหยุดไม่ต่อเนื่อง
8. ไม่มีวันทำการชัดเจน
9. มีระบบโครงสร้างที่จัดตั้งมาก่อน สมาชิกไม่มีส่วนร่วม

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

1. นำจะนำเงินกองนี้ไปรวมกับกองทุนอื่น และปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารใหม่
2. มีระบบการติดตามที่ชัดเจน
3. หาแนวทางร่วมในการสร้างจิตสำนึกให้สมาชิกที่กู้ไปได้มาผ่อนชำระคืน
4. เงินโครงการนี้ไม่มีการคิดกำไร จึงน่าจะมีการวางระเบียบในเรื่องค่าบำรุงและค่าปรับ เพราะจะต้องนำมาใช้จ่ายในการบริหารโครงการ เช่น ค่าเอกสาร
5. ไม่นำระบบสั่งการ และโครงสร้างมายึดติดมากนัก
6. ให้สมาชิกรู้สึกความเป็นเจ้าของ
7. ใช้เวทีในการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกมีส่วนร่วม
8. ยกเลิกหนี้ให้กับสมาชิกและนำเงินกองทุนที่เหลือมาบริหารเพื่อไม่ให้เกิดความแตกแยก

ปัจจุบัน มียอดเงินที่ผ่อนชำระคืนทั้งสิ้น 46,600 บาท มีเงินในบัญชีธนาคาร 12,491 บาท

รายชื่อคณะกรรมการ

1. นายวิรัช โอมณี	ประธาน
2. นายอำสอด พานะ	รองประธาน
3. นางจำเนียร เหมรา	เหรัญญิก
4. นางดวงเดือน กิมนิ่ง	เลขานุการ
5. นางเนตรนภา ชახะ	กรรมการ
6. นายอานันท์ หลงหัน	กรรมการ
7. นายอานันท์ หลงหัน	กรรมการ
8. นายประยูร สงขาว	กรรมการ

การปรับตัวและพัฒนาการหลังการทำการวิจัย

ในการประชุมหลังจากศึกษาดูงานมีการพูดคุยประเด็นการนำความรู้ที่ได้ หรือบทเรียนการทำงานของแต่ละกลุ่ม มาปรับใช้ในการทำงานกลุ่ม ในส่วนโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนหยุดดำเนินงานมาหลายปี เงินในกองทุนไม่มีการหมุน คณะกรรมการทำงาน 2-3 คน ขาดประชุมทั้งกรรมการ และสมาชิก ในการพูดคุยครั้งนั้นแกนนำได้วิเคราะห์ว่า “จากประสบการณ์ทำงานของกลุ่มของแต่ละกลุ่มที่มีอยู่สมาชิกซึ่งเป็นคนกลุ่มเดียวกับสมาชิกในโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนเสียส่วนใหญ่ดังนั้นคิดว่าความเลวร้ายในการแก้ปัญหาไม่น่าเป็นเรื่องยาก เหตุผลที่ไม่มีการดำเนินการต่อ เพราะสมาชิกอาจเข้าใจการบริหาร ระบบไปผูกติดกับเจ้าหน้าที่ ที่คอยกำกับดูแล ดังนั้นถ้าจะแก้ไขปัญหานี้ต้องมาทำความเข้าใจเป้าหมายร่วมกัน วางแนวทางการบริหารกองทุน จัดโครงสร้างคณะกรรมการใหม่ โดยนำบทเรียนของกลุ่มที่มีเป็นแบบอย่าง”

จากนั้นมีการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการ และแกนนำในหมู่บ้านเพื่อหาแนวทางในการบริหาร โดยการวิเคราะห์สาเหตุ และหาทางออก เพื่อเสนอให้กลุ่มผู้ได้รับทุนในโครงการร่วมตัดสินใจมีการปรับการบริหารดังนี้

เป้าหมายกลุ่ม ช่วยเหลือทุกคนในชุมชน มุ่งสู่การทำงานที่เป็นจริง พัฒนาชุมชนโดยรวม

ที่ทำการกลุ่ม วันเสาร์แรกของทุกเดือน ณ ที่ทำการกลุ่มออมทรัพย์บ้านโกตา

การทำบัญชี ♣ มีสมุดเงินฝากชำระให้กับสมาชิกทุกคน
 ♣ ออกใบเสร็จให้ทุกครั้ง
 ♣ เมื่อทำบัญชีเสร็จในทุกเดือน ติดประกาศให้รู้โดยทั่วกัน

การผ่อนชำระ ★ สมาชิกที่ค้างชำระทำให้มาจัดการทำเรื่องรับสภาพหนี้ และต่อสัญญาใหม่โดยที่ต่อครั้งละ 1 ปี ถ้าชำระ ไม่หมดสามารถต่อได้ 3 ครั้ง (3 ปี)

- ★ ค่าธรรมเนียมในการต่อสัญญาฯ ละ 20 บาท
- ★ ต้องมาผ่อนชำระไม่ต่ำกว่า 200 บาท/ เดือน
- ★ สมาชิกใหม่ที่ต้องการยืมเงินสามารถยืมได้ 1 สัญญา / 10,000 บาท
- ★ ค่าธรรมเนียมในการทำสัญญาฯ ละ 300 บาท
- ★ ผ่อนชำระไม่เกิน 20 เดือน

คณะกรรมการ นายวิรัช โอมณี ประธาน

นายอานันท์ หลงหัน	รองประธาน
นางดวงเดือน กิมนึ่ง	เลขาธิการ
นางจำเนียร เหมรา	เหรัญญิก

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตา

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตาได้จัดตั้งขึ้นเมื่อปี 13 กรกฎาคม 2543 โดยเจ้าหน้าที่กรมการพัฒนาชุมชน มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 73 คน เงินสะสม 7,040 บาท ต้องการใช้กระบวนการให้การศึกษาประชาชนให้รู้จักออม ประหยัด และฝากสัจจะสะสมทรัพย์ไว้เป็นทุน เพื่อแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพ และสวัสดิการครอบครัว โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการดังนี้

1. ความซื่อสัตย์
2. ความเสียสละ
3. ความรับผิดชอบ
4. ความเห็นอกเห็นใจ
5. ความไว้วางใจ

การได้มาซึ่งกฎระเบียบกลุ่ม

ทางกลุ่มได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน โดยนำร่างกฎระเบียบกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เคยทำมาก่อนมาเป็นแบบอย่าง และได้นัดประชุมสมาชิก ซึ่งมีการแก้ไขบางส่วนที่เป็นตัวเลข เช่น เงินหุ้น ค่าสมัครสมาชิก เพิ่มยอดเงินยืมและอื่น ๆ

การบริหารจัดการกลุ่ม

โครงสร้างการบริหารกลุ่ม

1. คณะกรรมการบริหาร
 - 1.1 คณะกรรมการอำนวยการ
 - 1.2 คณะกรรมการฝ่ายเงินกู้
 - 1.3 คณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบ
 - 1.4 คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริม
2. สมาชิก
 - 2.1 สมาชิกสามัญ

2.2 สมาชิกวิสามัญ

2.3 สมาชิกกิตติมศักดิ์

กิจกรรมกลุ่ม

1. รับฝากเงินออมหุ้นละ 20 บาททุกวันที่ 13 ของทุกเดือน
2. ให้กู้ยืมเงินการให้ยืมของกลุ่มแต่ละเดือนสามารถให้ยืมได้เท่ากับจำนวนเงินที่มีเงินสดธนาคาร ถ้าหากสมาชิกมีความประสงค์ยืมเงินมากกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ จะนำเงินทั้งหมดมาหารกับจำนวนผู้ยืมในเดือนนั้น
3. ทางกลุ่มได้กู้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ยจำนวน 100,000 บาท จากองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง ให้ระเบียบการยืมเงิน ครึ่งละ 5,000 บาท

การประชุม

- ❖ ประชุมสมาชิก เพื่อรายงานผลดำเนินการประจำปี
- ❖ ประชุมคณะกรรมการ ส่วนใหญ่เป็นการปรึกษาหารือในส่วนคณะกรรมการที่มาทำการ ซึ่งไม่มีรายงานการประชุม

ผลที่ได้จากการบริหารกองทุน

สมาชิก

1. ได้เก็บออมเงิน
2. มีการช่วยเหลือกันในยามขาดสนโดยการกู้ยืมเงิน

คณะกรรมการ

1. ได้พัฒนาตัวเองในด้านการเขียน การคิดตัวเลข
2. ได้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสมาชิกในยามที่ลำบาก ทำให้ตัวเองรู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
3. รู้สึกว่าตัวเองมองโลกกว้างขึ้น
4. มีความรู้มากขึ้นจากการอบรม
5. มีเพื่อนใหม่มากขึ้นในเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มออมทรัพย์

ปัจจัยเอื้อที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ

1. สมาชิกพร้อมใจในการชำระเงิน การผ่อนชำระสม่ำเสมอ
2. เงินยืม อบต. มีส่วนช่วยให้กลุ่มมีกิจกรรม

ปัญหาอุปสรรค

1. การจัดทำบัญชีไม่ค่อยทัน (กรรมการมีน้อย)

2. ในวันทำการสมาชิกไม่ตรงต่อเวลาเป็นภาระกรรมการจากเก็บเงิน
3. กรรมการคนเดียวรับหน้าที่หลายฝ่าย
4. กรรมการมีการทำงานจริงเพียง 2 คนทั้งที่มีกรรมการอยู่ 16 คนตามบทบาทหน้าที่
5. การประชุมมีน้อย โดยเฉพาะคณะกรรมการ ส่วนการประชุมสมาชิกมีตั้งแต่เริ่มจัดตั้งกลุ่ม
6. การรับฝากเงินมีการฝากตามรายทาง
7. ขาดการประชุมของคณะกรรมการ

แนวทางแก้ไขปัญหา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีทางกลุ่มใช้วิธีการแก้ไขปัญหโดยการที่กรรมการที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหา เนื่องจากมีคณะกรรมการปฏิบัติงานเพียง 2 – 3 คน

ความต้องการพัฒนากลุ่มในอนาคต

ทางกลุ่มมีความต้องการทำธุรกิจ เช่น ธุรกิจปั้มน้ำมัน หรืออื่นๆ แต่ติดปัญหาด้านเงินทุน สถานภาพปัจจุบันของกลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 141 คน จำนวนเงินสะสม 122,520 บาท

การปรับตัวและพัฒนาการหลังจากการทำวิจัย

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโกตาหลังจากการศึกษาดูงาน คือ จัดสรรกองทุนเข้าร่วมกองทุนเชื้ออาหาร ในการประชุมสมาชิกในปีบัญชีต่อไป และการนำข้อมูลของสมาชิกละแวกเปลี่ยนกรณีสมาชิกที่ไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎระเบียบกลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาต่อไป

สุขภาพิบาลอาหารบ้านโกตา

เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2534 จากการสนับสนุนของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอละงู ได้รับงบประมาณจากองค์การยูนิเซฟจำนวน 4,000 บาท โดยมีสมาชิกแรกตั้ง 40 คน และเงินระดมทุนจำนวน 4,500 บาท มีคณะกรรมการกลุ่มดังนี้

- | | | |
|---------------|---------|-----------|
| 1. นางเนตรนภา | ชาชะ | ประธาน |
| 2. น.ส.สุนีย์ | โชีะติก | รองประธาน |

3. น.ส.มาลี	หล้าย๊ะ	เลขานุการ
4. นายวาเหตุ	หมาดยูไล๊ะ	เหรัญญิก
5. นางฮามีน๊ะ	แดงนุ้ย	ผู้ช่วยเหรัญญิก
6. น.ส.วรรณิ	มินเดิน	กรรมการ
7. นายอานนท์	หลงหัน	กรรมการ
8. น.ส.นภาพร	พานะ	กรรมการ
9. น.ส.นัฏฐนิชา	เขียวยับ	กรรมการ

ในช่วงเริ่มแรกมีการในกลุ่มมีการขายสินค้าตามสั่งจากสมาชิก ส่วนใหญ่เป็นของใช้ในครัวเรือน และได้เปลี่ยนมาเป็นการให้กู้ยืมเงิน คิดกำไร ร้อยละ 5 ต่อเดือน มีสมาชิกทั้งหมด 159 คน มีเงินทุนทั้งหมด 96,178 บาท

ผลที่ได้จากการบริหาร

1. สมาชิกได้ยืมเงินไปใช้ในยามจำเป็น
2. สมาชิกเชื่อถือในการบริหารของคณะกรรมการ

ปัจจัยเอื้อของกลุ่ม

1. สมาชิกเชื่อเพราะเงินไม่หาย
2. ได้รับเงินปันผลทุกปี
3. มีเจ้าหน้าที่สาธารณะสุขคอยให้ความช่วยเหลือ เช่น ให้คำปรึกษา คิดปันผลสิ้นปี

ปัญหา อุปสรรค

1. กรรมการไม่ทำงาน (มีคนทำงานคนเดียว)
2. การประชุมมีแต่ประชุมรับผลสิ้นปี
3. ไม่มีแผนรูปแบบในการพัฒนากลุ่ม

การประชุม มีการประชุมสามัญใหญ่ประจำปีเพื่อรายงานผลดำเนินการ และการจัดสรรผลกำไร

ความต้องการพัฒนากลุ่มในอนาคต

น่าจะมีการรวมกลุ่มสหภาพโภชนาการ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตเข้าด้วยกัน จะทำการบริหารงานในกลุ่มสะดวกมากขึ้นคณะกรรมการและสมาชิกเป็นคนกลุ่มเดียวกันมียอดเงินที่เพิ่มขึ้น การให้ยืมเงินยอดสูงขึ้น การลงทุนทำธุรกิจ

กลุ่มสหกรณ์การเกษตรละงู

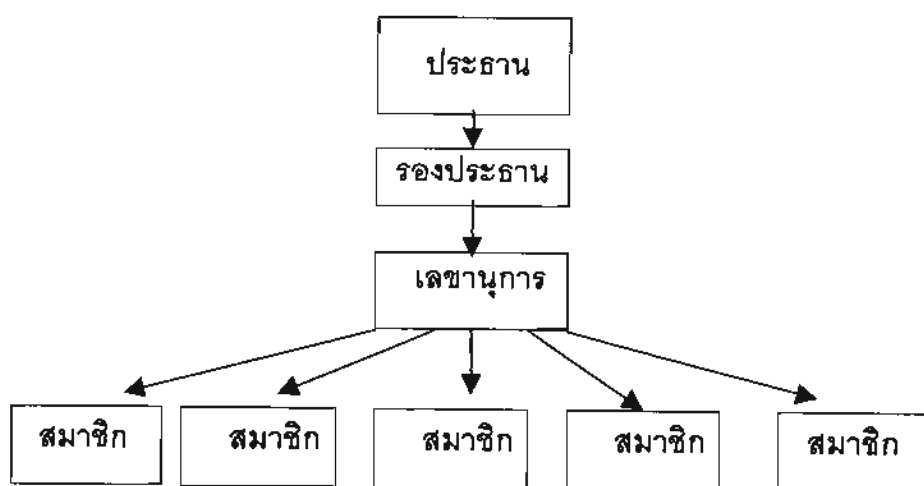
กระบวนการก่อเกิด

สหกรณ์การเกษตรละงู เริ่มก่อตั้งมีการลงหุ้นจากสมาชิกเพื่อดำเนินกิจการตามหลักสหกรณ์ ซึ่งเป็นนโยบายของทางภาครัฐ ให้มีการจัดตั้งระบบสหกรณ์ ผู้ที่สามารถเป็นสมาชิกของสหกรณ์ ต้องมีคุณสมบัติซึ่งผู้ที่ต้องตรวจสอบการเข้าเป็นสมาชิก คือเปิดบัญชีเงินฝากแรกเข้า 100 บาท พนักงานสินเชื่อ ต้องจ่ายค่าหุ้นแรกเข้าจำนวน 1,250 บาท ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 50 บาท และไปอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มโดยต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปในพื้นที่เดียวกัน อาชีพใกล้เคียงกัน เพื่อค้าประกันภายในกลุ่ม ซึ่งทำหน้าที่ดังต่อไปนี้คือ ประธาน รองประธาน และเลขาทำหน้าที่ รับรองความเป็นไปได้ของโครงการที่สมาชิกทุกคนเสนอ นอกจากนั้นบางกลุ่มมีการระดมหุ้นเป็นรายเดือนโดยที่ประธานกลุ่มทำหน้าที่เก็บเงินส่งสหกรณ์

ในปัจจุบันผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์มีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่มคือ

1. กลุ่มที่ 19 ชื่อกลุ่มโกตาสามัคคีมีสมาชิกทั้งหมด 20 คน นายอากรณ หวันสู เป็นประธาน
2. กลุ่มที่ 84 ชื่อกลุ่มโกตาพัฒนา มีสมาชิกทั้งหมด 12 คน นายเลาะ ไข่ะติก เป็นประธาน

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มระดับหมู่บ้าน



ปัญหาอุปสรรค

1. สมาชิกไม่เข้าใจหลักการทำงานของสหกรณ์
2. ในกลุ่มระดับหมู่บ้านไม่มีการบริหารงาน
3. คณะกรรมการกลุ่มไม่เข้าใจหน้าที่บทบาทของตัวเองและขาดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

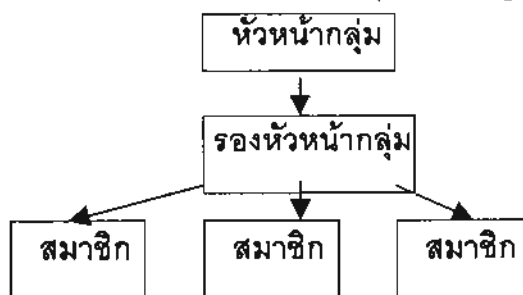
กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เริ่มเข้ามามีบทบาทกับชุมชนบ้านโกตา โดยให้สมาชิกในกลุ่มอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม สนับสนุนคนในชุมชนทางด้านสินเชื่อเพื่อนำไปประกอบอาชีพทางการเกษตร

การบริหารจัดการกลุ่ม

จะไม่มีรูปแบบ โครงสร้างคณะกรรมการ มีหัวหน้ากลุ่มมติ 2 ใน 3 ของสมาชิกกลุ่ม และผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม โดยแต่งตั้งปีละ ครั้งจากมติที่ประชุมกลุ่ม กฎระเบียบข้อบังคับ คือ จากเงื่อนไขคุณสมบัติ ลูกค้าของธนาคาร การระดมทุนหรือสะสมทุน เป็นการฝากเฉพาะรายบุคคลเท่านั้น ซึ่งลักษณะการรวมตัวเป็นกลุ่ม เป็นการรวมตัวเพื่อขอสินเชื่อกับธนาคาร ดูแลการค้าประกัน ในกลุ่มช่วยกันเอง ถ้าหากมีการดำเนินงานภายในกลุ่มที่เข้มแข็ง (ผ่อนชำระคืนดี สินเชื่อที่ให้ในการประกอบอาชีพประสบผลสำเร็จ) จะได้ยกระดับในรูปแบบการเชื่อถือของธนาคาร หลักประกันเพิ่มขึ้น ตามความดี ความซื่อสัตย์ ปัจจุบันมี

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มระดับหมู่บ้าน



บทบาทหน้าที่

หัวหน้ากลุ่ม ดูแลรับผิดชอบการค้าประกันซึ่งกันและกัน และพิจารณากลับกรอง

โครงการของสมาชิกที่ยื่นขอกู้เงิน ซึ่งมีกรอบหลักเกณฑ์ของธนาคารอยู่

ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่ม ปฏิบัติหน้าที่แทนหัวหน้ากลุ่ม

ปัญหาและอุปสรรค

- ความน่าเชื่อถือของสมาชิกกลุ่มที่มีต่อธนาคารลดลง เมื่อลูกกลุ่มมีหนี้เพิ่มขึ้นหรือค้างชำระหนี้
- การเข้าประชุมของสมาชิก
- รวมกลุ่มเฉพาะเมื่อมีการกู้ยืมเงินเท่านั้น